

ROZDZIAŁ 3

Współpraca nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami w świetle badań własnych

Ewa Wyczółkowska

3.1. Wprowadzenie

Współpraca nauczycieli przedszkoli ze środowiskiem społeczno-kulturo-przyrodniczym prowadzi do przyjęcia odpowiedzialności za tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi człowieka wolnego. Zjawisko wolności, o której tu mowa, nierozzerwalnie łączy się z indywidualizmem. Innymi słowy budowaniem wiedzy o sobie jako niepowtarzalnej i unikalnej jednostce¹. Wolność przejawia się jako działalność planowana i kierowana przez daną jednostkę, która dokonuje wyborów. Podejmowane decyzje określają jednostkę na nowo, łagodzą jej cechy społeczne, kształtują postawę. Zygmunt Bauman twierdził, „że zawsze jest więcej niż jeden logicznie możliwy sposób działania, prawda tautologicznie zawarta w samej idei «działania». Ludzie są też fundamentalnie wolni w tym sensie, że odpowiadają za skutki swego postępowania”². Zatem wolność jest warunkiem „podmiotowego poczucia sprawstwa”, które jest jej własnym świadomym wyborem. A do osiągnięcia zamierzonego wyniku, jednostka dąży wyznaczonymi przez siebie standardami. „Co z kolei jest źródłem formowania obrazu własnej osoby” i osobistych wartości³.

¹ M. Jarymowicz, *Psychologiczne podstawy podmiotowości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 120.

² Z. Bauman, *Wolność*, J. Tokarska-Bakir, (tłum.), Wydawnictwo Znak, Kraków 1995, s. 37.

³ J. Bałachowicz, *Style działań edukacyjnych nauczycieli klas początkowych. Między uprzedmiotowieniem a podmiotowością*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Warszawa 2009, s. 75.

Człowiek wykreowane wartości wprowadza w przestrzeń działań społecznych, tym samym dokonuje zmian jakościowych w świecie. Pojawia się nowy rodzaj działań i zachowań⁴, a w konsekwencji dodatkowych przemyśleń można mówić o działaniach komunikacyjnych. Rozwój zdolności komunikacyjnych może prowadzić do otwartości na świat zewnętrzny, a w konsekwencji do generowania pozytywnych relacji społecznych. Uwzględnianie potrzeb, dążeń i oczekiwań drugiego człowieka „określa sens i stopień satysfakcji w relacjach podmiotu ze światem. Bez takich zdolności człowiek żyje wśród ludzi, ale bez wspólnoty z nimi, jest skazany na «samotność wśród tłumu»”⁵. Co więcej czuje się wyizolowany, wyłączony z obszaru MY.

Przejawem szczególnej wrażliwości społecznej na sygnały cudzych stanów smutku czy radości jest empatia. Empatię określa się jako rozumienie uczuć drugiej osoby, przeżywanie jej uczuć w celu odtworzenia i doświadczania z jej punktu widzenia, bez oceniania i pouczenia⁶. „Empatyczna otwartość na problemy innych ludzi sprawia, że czują się oni zrozumiani, ważni i otoczeni troską”⁷.

Program badań zaprezentowanych w niniejszym rozdziale koncentrował się na czynnikach społeczno-kulturowych, takich jak: charakter i wielkość środowiska (duże miasto, małe miasto, wieś), poziom wykształcenia respondentów, stopień awansu zawodowego, staż pracy partnerów, poziom komunikacji partnerów, postawy partnerów itp.⁸. Uwagę skupiono również na formach współpracy oraz korzyściach wynikających z owej współpracy.

Przeprowadzone badania oparłam na koncepcji Uriego Bronfenbrennera⁹, kontynuowanej i rozszerzonej przez Mikołaja Winiarskiego¹⁰. Model

⁴ A. Warchał, *Podmiot w sferze społecznej*, [w:] E. Pietrzak, A. Warchał, Ł. Zaorski-Sikora (red.), *Podmiot osoba tożsamość*, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi, Łódź 2007, s. 37.

⁵ M. Jarymowicz, *Psychologiczne ...*, op. cit..., s. 91.

⁶ I. Kurcz, K. Skarżyńska (red.), *Słownik psychologiczny*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2000, s. 192–193; *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. I. T. Pilch (red.), Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2003, s. 1036–1037; R.B. Adler, L.B. Rosenfeld, R.F. Proctorii, *Relacje interpersonalne. Proces porozumiewania się*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2006, s. 94–95.

⁷ M. Deutsch, *Sprawiedliwość i konflikt...*, op. cit..., s. 58.

⁸ A. Malinowski, *Auksologia*, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2004, s. 250–268; A. Jopkiewicz, E. Suliga, *Biomedyczne postawy rozwoju i wychowania*. Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radomiu, Radom–Kielce 2011, s. 32–43.

⁹ U. Bronfenbrenner, *Ecology of the family as a context for human development: Research Perspectives*, „Developmental Psychology” 1986, 22(6).

¹⁰ M. Winiarski, *Współdziałanie szkoły i środowiska, aspekt socjopedagogiczny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1992; M. Winiarski, *Współpraca rodziców i nauczycieli – perspektywa kontynuacji i zmiany*, „Pedagogika Społeczna” 2013, 2(48) (R. XII), s. 23–46.

ekologiczny został zwizualizowany za pomocą pięciu pierścieni współśrodkowych, jest on swoistym źródłem wiedzy o istnieniu człowieka w środowisku społeczno-kulturowo-przyrodniczym. W kontekście rozważań o czynnikach determinujących relacje nauczycieli przedszkoli z przedstawicielami instytucji/organizacji, dostrzega się łatwe przenikanie ich oddziaływań na człowieka, umieszczonego w centrum modelu ekologicznego. Pierwszy pierścień, najbliższy człowiekowi, określony jako mikrosystem, pozwala na zaistnienie przekazu o relacji jednostki z bezpośrednim otoczeniem (np. rodziną, przedszkolem, szkołą, instytucjami/organizacjami, rówieśnikami). Drugi pierścień (mezosystem) ujawnia współzależność środowisk, które stwarzają szansę optymalnego rozwoju człowieka. Trzeci pierścień (egzosystem) odnosi się do uczestnictwa w różnych grupach społecznych i świadomości, że człowiek znajduje się w pewnym układzie odniesienia. Pierścień czwarty skupia się wokół kwestii oddziaływania wartości, prawa i kultury na wewnętrzną strukturę modelu ekologicznego. Ostatni pierścień (chronosystem) odwzorowuje zdarzenia środowiskowe, w których uczestniczy dana osoba, a także socjohistoryczne okoliczności (np. rozwód, kariera zawodowa)¹¹. Mikołaj Winiarski rozszerzył uwzględnioną w ekologicznej teorii listę sfer. W jego koncepcji omówionych zostało sześć typów środowisk wychowawczych:

- 1) mikrośrodowisko wychowawcze – ograniczające się do jednej placówki edukacyjnej, komórki społecznej, jednostki kulturalno-oświatowej, grupy społecznej;
- 2) lokalne środowisko wychowawcze – układ czynników społeczno-kulturowych i przyrodniczych zlokalizowanych w obrębie rejonu zamieszkania;
- 3) okoliczne środowisko wychowawcze – zbiór czynników społeczno-kulturowych i przyrodniczych umiejscowionych w obrębie gminy, średniego i większego miasta;
- 4) mezośrodowisko wychowawcze – zestaw czynników społeczno-kulturowych i przyrodniczych zlokalizowanych w danym regionie lub makroregionie;

¹¹ U. Bronfenbrenner, *Ecological Models of Human Development*, [w:] *International Encyclopedia of Education*, Vol. 3, Elsevier, Oxford 1994, s. 37-43; E. Jaszczyżyn, *Partycypacja w edukacji formalnej – perspektywa nauczyciela w roli rodzica*, [w:] I. Adamek, B. Olszewska (red.), *Pomiędzy dwiema edukacjami. Nauczyciel wczesnej edukacji dziecka wobec czasu zmiany*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi, Łódź 2014, s. 59 (opracowane na podstawie A. Vera Ramirez, M.G. Covarrubias (b.r.) *Teorias del juego*, pobrane ze strony <http://ludoterapiapsicologiaintegral.blogspot.com/2013/02/teorias-del-juego.html> (20 maja 2019).

- 5) makrośrodowisko wychowawcze (ogólnonarodowe środowisko społeczno-wychowawcze) – obejmujące różne dziedziny życia społecznego, całą sieć urzędów, instytucji i placówek wraz z ogniwami sterującymi, warunki geograficzne i przyrodnicze, sieć osadniczą, strukturę demograficzną, społeczno-zawodową, infrastrukturę itp.;
- 6) globalne środowisko wychowawcze (środowisko ogólnoludzkie) – wpływ czynników naturalnych, ekonomicznych i społeczno-kulturowych usytuowanych w innych krajach – europejskich i pozaeuropejskich¹².

Rozważania w kontekście ekologicznym przeniosłam na grunt wychowania przedszkolnego. Odniosłam do planowości, współpracy środowiskowej i jej wpływu na różnorodność proponowanych form współpracy, włączenia dzieci, rodziców, dziadków i przedstawicieli instytucji do wspólnych działań. Zwróciłam uwagę na podmiotowy wymiar podejmowanych działań, kształtowanie ludzkich postaw i dążenie ku swoistemu typowi komunikacji. Dodać przy tym należy, że podmiotowy charakter działań określa współpracę jako proces, który umożliwia jednostkom kształtowanie swoich indywidualnych kompetencji i doskonalenie relacji między nadawcą i odbiorcą. Człowiek powinien czuć się istotą nieskończoną, która podlega ciągłemu doskonaleniu, po prostu tworzy samego siebie¹³.

Paradygmat podmiotowości porządkuje rozważania w obszarze nieskończonego rozwoju człowieka, wiąże się to z niewyczerpanymi możliwościami empirycznymi. Współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami uznać można za jedno z zagadnień, które wymaga dogłębnych badań.

Badania pilotażowe¹⁴ zrealizowałam w 2015 r., a podstawowe przeprowadziłam w latach 2016-2017. W badaniach właściwych wzięłam pod uwagę dwa mikrosystemy:

¹² M. Winiarski, *Rodzina – szkoła – środowisko lokalne. Problemy edukacji środowiskowej*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2000, s. 22.

¹³ Por. M. Dudzikowa, *O trudnej sztuce tworzenia samego siebie*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1985; M. Dudzikowa, *Wychowanie przez aktywne uczestnictwo*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1987; M.K. Stasiak, *Kształcenie podmiotu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Łódź 2002.

¹⁴ W prowadzeniu badań oprócz badacza uczestniczyli studenci III roku Edukacji wczesnoszkolnej z wychowaniem przedszkolnym Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach w roku akademickim 2014/2015. Rezultaty analizy wyników zebranych w badaniach pilotażowych ukazały się w artykule: E. Jagiełło, *Cooperation as an element of well-balanced child's development*, EDULERN 17 Proceedings, Published IATED Academy, Barcelona 2017, s. 8868–8879.

- nauczyciele pracujący w przedszkolach na wsiach, w małych miastach i w dużych miastach na terenie całej Polski;
- przedstawiciele instytucji/organizacji o zasięgu globalnym, współpracujące z nauczycielami przedszkoli.

W przeprowadzonym projekcie badawczym przedmiot badań określiłam jako determinanty oddziałujące na współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami i korzyści wynikające ze współpracy. Cele badawcze zostały sformułowane zgodnie z założeniami badań typu diagnostycznego. Cele teoretyczne sformułowano następująco:

- dostarczenie wiedzy o wspólnym budowaniu przestrzeni współpracy na płaszczyźnie nauczyciel przedszkola–instytucje/organizacje;
- wzbogacenie wiedzy o korzyściach płynących ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami;

Natomiast drugi typ, to cele praktyczne, mianowicie:

- sformułowanie wskazówek kierowanych pod adresem partnerów współpracy nauczyciel przedszkola–instytucje/organizacje;
- opracowanie harmonijnego procesu współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami.

Badania prowadzone przez innych uczonych¹⁵ potwierdzają fakt, że nauczyciele przedszkoli współpracują z i instytucjami/organizacjami. Każdego roku przedszkola polskie na stronie systemu ewaluacji oświaty¹⁶ umieszczają raporty całościowe lub problemowe, sporządzane na podstawie załącznika do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 maja 2013 r., zmieniającego rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego¹⁷.

W kontekście nieustającego dążenia do pozyskiwania i wymiany informacji o procesie współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami zostały sformułowane pytania badawcze. Jakie determinanty oddziałują na współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami? Jakie ko-

¹⁵ K. Pogorzała, *Współpraca dyrektorów przedszkoli z wizytatorem*, „Dyrektor Szkoły” 2002, nr 9(105), s. 27-28; L. Thompson, N. Halfon, T. Franke, *An Action Plan: Assessing School Readiness in Ventura County*. UCLA, Center for Healthier Children Families and Communities, Ventura County 2004; K. Hernik, M. Solon-Lipiński, J. Stasiowski, K. Sijko, S.G. Jabłkowski, A. Walczak, *Współpraca szkół z podmiotami zewnętrznymi. Raport z badania otoczenia instytucjonalnego przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2012.

¹⁶ www.npseo.pl, (23 maja 2019).

¹⁷ Obecnie obowiązuje Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. 2017, poz. 1658), raporty sporządzane są na podstawie załącznika z 2013 r.

rzyści wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami? Jakie zmienne niezależne oddziałują na determinanty i korzyści współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami?

W przypadku tych badań problemy badawcze mają charakter diagnostyczny, zatem postawienie hipotez mogłoby sugerować kierunek poszukiwań i wpłynąć na uzyskane wyniki¹⁸.

Poszukiwanie odpowiedzi na postawione pytania badawcze skoncentrowałam na wymianie informacji najczęściej drogą pośrednią poprzez pocztę elektroniczną i pocztę tradycyjną. W pierwszym etapie do adresatów wysyłano prośbę o przeprowadzenie badań, w przypadku odmowy proces badawczy był przerywany. W sytuacji, gdy przedstawiciel instytucji/organizacji przychylnie rozpatrzył prośbę, wskazana osoba otrzymywała kwestionariusz ankiety. Ostatnie formularze zwrócono w lutym 2017 r.

Otrzymane dane stanowią bogaty materiał do analizowania wieloaspektowej przestrzeni współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Analizę wyników badania wykonałam w programach IBM SPSS Statistics oraz Statistica. Przedstawiłam wyniki dla ogółu badanych w każdym pytaniu (w formie tabel), a także przeanalizowałam wpływ wielkości miejscowości, w której znajduje się instytucja oraz stażu jej współpracy z przedszkolami na odpowiedzi w poszczególnych pytaniach. Wyniki analizy zależności przedstawiłam w formie tabel zawierających wartości procentowe i liczbowe, a do poszukiwania zależności pomiędzy zmiennymi wybrałam odpowiednie testy i współczynniki statystycznych:

- Test Chi-2 wykorzystałam w celu sprawdzenia, czy pomiędzy zmiennymi nominalnymi lub pomiędzy zmienną nominalną (zależną) i porządkową (niezależną) lub pomiędzy zmiennymi porządkowymi zachodzi istotny statystycznie związek. W tabelach przedstawiono: Chi-2 – statystykę testu Chi-2 oraz kluczową wartość „p”. Jeżeli $p < 0,05$ wówczas zależność jest istotna statystycznie (*). Jeżeli $p < 0,01$, wówczas zależność jest wysoce istotna statystycznie (**).
- Współczynnik korelacji V Cramera wykorzystałam w celu sprawdzenia, czy pomiędzy zmiennymi nominalnymi lub pomiędzy zmienną nominalną (zależną) i porządkową (niezależną) zachodzi korelacja.

¹⁸ M. Łobocki, *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 1999, s. 126–127; K. Rubacha, *Metodologia badań nad edukacją*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 102–103.

Współczynnik V Cramera interpretuje się wówczas, gdy test Chi-2 da wynik istotny statystycznie. Współczynnik może przybierać wartości od 0 do 1. Im jego wartość jest większa, tym korelacja pomiędzy zmiennymi jest silniejsza.

- Test Kruskala-Wallisa wykorzystałam w celu sprawdzenia, czy pomiędzy więcej niż dwiema grupami zachodzi istotna statystycznie różnica pod względem zmiennych porządkowych. W tabelach zamieściłam: H – wartość testu oraz kluczową wartość „p” – istotność testu. Różnice istotne statystycznie na poziomie $p < 0,05$ oznaczyłam *, a różnice istotne statystycznie na poziomie $p < 0,01$ oznaczyłam **. Dodatkowo za pomocą testu porównań wielokrotnych sprawdziłam, które dokładnie grupy różnią się od siebie istotnie.
- Współczynnik korelacji rho Spearmana wykorzystałam w celu sprawdzenia, czy pomiędzy zmiennymi porządkowymi zachodzą istotne statystycznie korelacje. Wyniki istotne statystycznie na poziomie $p < 0,01$ oznaczyłam **, a wyniki istotne statystycznie na poziomie $p < 0,05$ oznaczyłam *. Jeżeli korelacja jest istotna statystycznie, należy wówczas interpretować umieszczony w tabeli współczynnik. Może on przybierać wartości od -1 do 1. Im jest bardziej odległy od 0, tym korelacja jest silniejsza. Wartości dodatnie oznaczają, że wraz ze wzrostem wartości jednej zmiennej rośnie wartość drugiej zmiennej, a wartości ujemne oznaczają, że wraz ze wzrostem wartości jednej zmiennej maleje wartość drugiej zmiennej.

W tabelach przedstawiających odpowiedzi badanych na pytania wielokrotnego wyboru % obliczyłam w stosunku do sumy osób, które udzieliły przynajmniej jednej odpowiedzi na dane pytanie (pomijano w obliczeniach przedstawicieli instytucji/organizacji, którzy nie udzieliły żadnej odpowiedzi, traktując je jako braki danych).

3.2. Charakterystyka badanych grup

W badaniach wzięło udział 569 przedstawicieli różnego rodzaju instytucji/organizacji. Współpracę z nauczycielami przedszkoli zadeklarowało 94,9% ankietowanych. Najwięcej badanych (14,0%) reprezentowało *Placówki oświatowe (szkoły/inne przedszkola)*. Liczni byli również przedstawiciele *Powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych* (7,8%), *Nadleśnictw* (7,6%),

Poradni psychologiczno-pedagogicznych (6,4%), *innych instytucji/organizacji lokalnych* (5,5%) oraz *Ośrodków pomocy społecznej* (5,1%). Ponad 20 respondentów pochodziło również z takich instytucji jak *Uczelnie* (4,4%), *Lasy Państwowe* (4,4%), *zakłady pracy* (4,1%) i *Domy/Ośrodki kultury* (3,9%). Nieco mniej ankietowanych było przedstawicielami *bibliotek* (3,5%), *ośrodków doskonalenia nauczycieli* (2,7%), *muzeów regionalnych/diecezjalnych* (2,5%), *parków krajobrazowych* (2,5%), *władz lokalnych* (2,1%), *instytucji kulturalnych: teatr, filharmonia* (2,1%), *policji* (2,0%), *kuratorów oświaty* (2,0%), *innych instytucji/organizacji ogólnokrajowych* (2,0%), *instytucji związanych ze zdrowiem* (1,8%), *lokalnych teatrów* (1,8%), *lokalnych kin* (1,8%). Niewiele ankiet wypełnili respondenci, którzy reprezentowali takie instytucje/organizacje jak *wydawnictwa* (1,4%), *straż pożarna* (1,2%), *instytucje użyteczności publicznej* (1,1%), *schroniska dla zwierząt* (1,1%), *Agencja Rynku Rolnego* (1,1%), *Ministerstwo Edukacji Narodowej* (0,9%), *lokalne media* (0,7%), *kościół/organizacje wyznaniowe* (0,7%), *Wojewódzkie Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne* (0,2%), *fundacje* (0,4%), *Liga Ochrony Przyrody* (0,4%), *Światowa Organizacja OMEP* (0,2%), *UNICEF* (0,2%), *inne instytucje/organizacje międzynarodowe* (0,2%).

Najwięcej instytucji/organizacji, których przedstawiciele wzięli udział w badaniu (533 osób) współpracuje z przedszkolami dłużej niż 25 lat (32,5%). Z kolei najmniej instytucji/organizacji współpracuje od 21 do 25 lat (6,6%).

Na potrzeby badania zależności pomiędzy odpowiedziami na poszczególne pytania a stażem instytucji we współpracy z przedszkolami podzielono badanych na trzy grupy: staż do 10 lat, staż od 11 do 25 lat oraz staż powyżej 25 lat. Było to konieczne ze względu na dużą liczbę kategorii oraz niewielką liczbę badanych z instytucji współpracujących z przedszkolami od 21 do 25 lat.

Blisko połowa badanych osób (45,1%) reprezentowała instytucje/organizacje z małych miast. Z kolei niemalże tyle samo ankietowanych reprezentowało instytucje ze wsi (27,9%), co z dużych miast (27,0%).

Ogółem przebadanych zostało 725 nauczycieli przedszkoli, część kwestionariusza ankiety dotyczącą współpracy z instytucjami/organizacjami wypełniło 691 respondentów. Zdecydowana większość spośród badanych nauczycieli (83,9%) deklarowała, że współpracują z instytucjami/organizacjami. Na pozostałe pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety nie wszyscy respondenci odpowiadali, bądź odpowiadali wybiórczo.

Zdecydowana większość respondentów to kobiety (96,3%). Mężczyźni stanowili pozostałe 3,7% badanej grupy. Ze względu na niewielką liczbę mężczyzn nie badano zależności pomiędzy odpowiedziami respondentów a płcią.

Najmłodszy badany nauczyciel miał 19, a najstarszy 60 lat. Średnia wieku w badanej grupie to 36,4 roku. Połowa respondentów ma mniej, a połowa więcej niż 35 lat. Odchylenie standardowe świadczy o umiarkowanym zróżnicowaniu badanej grupy pod względem wieku.

Najkrótszy staż pracy w badanej grupie, to 0 (co należy rozumieć jako mniej niż 0,5 roku, gdyż okres powyżej 0,5 roku zaokrąglano do pełnego roku), a najdłuższy – 39 lat. Średni staż pracy respondentów to 11,3 roku. Połowa badanych ma staż dłuższy, a połowa krótszy niż 8 lat. Odchylenie standardowe świadczy o dużym zróżnicowaniu respondentów pod względem stażu pracy. Na potrzeby badania wpływu wieku na odpowiedzi podzielono badanych na 3 grupy: do 30 lat (oznaczona jako <31), 31–40 lat (oznaczona jako 31-40) oraz powyżej 40 lat (oznaczona jako >40). W analizie matematyczno-statystycznej posługiwano się tymi oznaczeniami. Podziału dokonano w taki sposób, aby grupy były odpowiednio liczne, podobnie liczne oraz, aby granice grup odnosiły się do logicznych kategorii.

Pod względem stażu pracy podzielono respondentów na 3 grupy – poniżej 5 lat (34,9%), od 5 do 10 lat (27,2%) oraz powyżej 10 lat (38%). W związku z tym, że staż pracy jest silnie skorelowany zarówno z wiekiem, jak i stopniem awansu zawodowego zrezygnowano z badania zależności pomiędzy stażem pracy a odpowiedziami badanych osób.

Zdecydowana większość respondentów posiada wykształcenie wyższe (80,4%). Z kolei 16,1% ma wykształcenie wyższe zawodowe (*licencjackie*), a 3,4% *potematuralne*. Jedna osoba wybrała natomiast odpowiedź *inne*. Ze względu na znaczną przewagę osób z wykształceniem wyższym i niewielką liczbę osób z innymi poziomami wykształcenia nie badano wpływu poziomu wykształcenia na odpowiedzi respondentów.

Biorąc pod uwagę stopień awansu zawodowego badanych można podzielić na 4 grupy o zbliżonej liczebności. Nieznacznie przeważali nauczyciele kontraktowi (30,6%). Jednak liczne były także osoby pracujące jako nauczyciele stażyści (23,9%), mianowani (22,7%) oraz dyplomowani (22,7%).

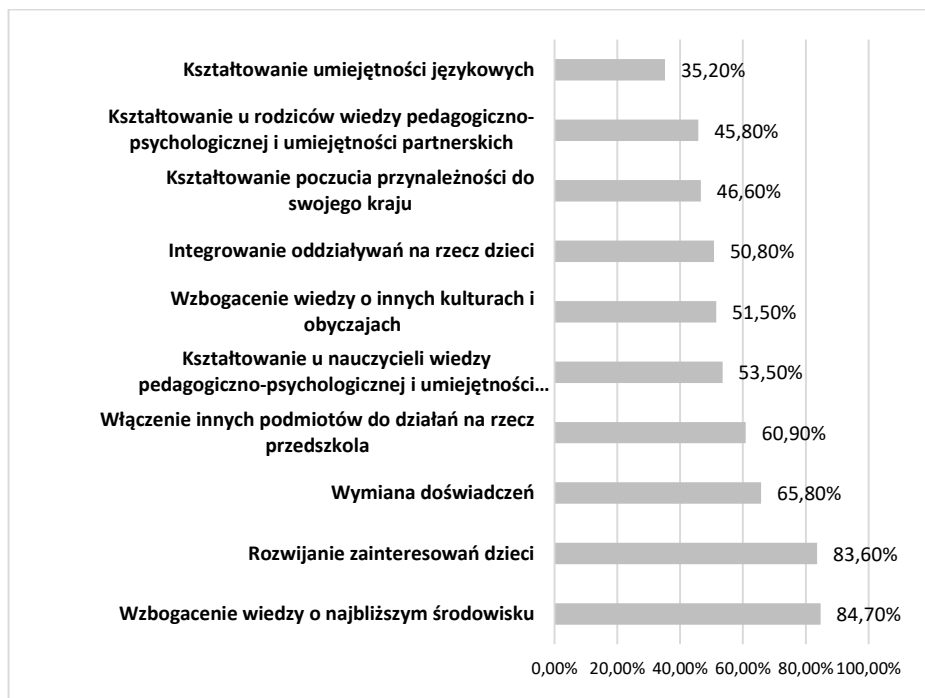
Biorąc pod uwagę wielkość miejscowości, w których pracowali badani nauczyciele można ich podzielić na 3 grupy o zbliżonej liczebności: wieś (34,6%), miasto do 100 tys. mieszkańców, określane w dalszej analizie jako małe miasto (35,3%) oraz miasto powyżej 100 tys. mieszkańców, określane w dalszej analizie jako duże miasto (30,0%).

Najwięcej respondentów pracowało z dziećmi 3-letnimi (28,3%). Liczne były także osoby pracujące z 4-latkami (25,6%) i 5-latkami (19,2%) oraz z grupą mieszaną (16,1%). Jedynie co dziewiąty badany (10,8%) pracuje natomiast z 6-latkami. Na potrzeby analizy zależności z odpowiedziami na poszczególne pytania podzielono badanych na 3 grupy: osoby pracujące z 3-4-latkami, osoby pracujące z 5-6 latkami oraz osoby pracujące z grupą mieszaną.

3.3. Zakres i determinanty współpracy przedszkoli z instytucjami/organizacjami w percepcji nauczycieli przedszkoli

Wychowanie stanowi swoisty obraz działań i reakcji zarówno na bodźce wewnętrzne, jak i zewnętrzne. Bowiem na zachowanie dziecka oddziałują normy ustalone i wprowadzane przez dorosłych oraz jego wewnętrzne przeżycia i myśli, które powstają na skutek doświadczeń. Bogactwo zdarzeń dnia codziennego dostarcza wielu czynników determinujących zachowania ludzkie. W gąszczu powstających norm, zakazów i nakazów, jak píše Mieczysław Łobocki, ważną cechą wychowania jest jego intencjonalność. „Oznacza ona, iż wychowawca jest świadomy celów, jakie pragnie realizować w wyniku planowo organizowanej działalności wychowawczej”¹⁹. Wyznaczanie celów ujętych słownie i niezwerbalizowanych odnosi się nie tylko do nauczycieli, ale również do rodziców i pozostałych opiekunów nieprofesjonalnych. Cele współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami prezentuje wykres 3.1.

¹⁹ M. Łobocki, *ABC wychowania*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1992, s. 13–15.

N = 569; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.1. Cele współpracy z instytucjami/organizacjami przyjęte przez nauczycieli przedszkoli

Badani nauczyciele przedszkoli pytani o cele swojej współpracy z instytucjami zdecydowanie najczęściej wskazywali na *wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku* oraz *rozwijanie zainteresowań dzieci*. Ponad połowa badanych współpracuje również w celu *wymiany doświadczeń*, *włączenia innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola*, *kształtowania u nauczycieli wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich*, *wzbogacenia wiedzy o innych kulturach i obyczajach* oraz *integrowania oddziaływań na rzecz dzieci*, a blisko połowa w celu *kształtowania poczucia przynależności do swojego kraju* oraz *kształtowania u rodziców wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich*. Najmniej respondentów wskazało natomiast na *kształtowanie umiejętności językowych*.

Tabela 3.1. Cele współpracy z instytucjami/organizacjami przyjęte przez nauczycieli przedszkoli a wiek nauczycieli

Cele współpracy	Wiek w latach						Test Chi-2	
	<31		31-40		>40		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku	149	81,4	174	85,3	167	88,8	16,112	<0,000**
Wzbogacenie wiedzy o innych kulturach i obyczajach	96	52,5	119	58,3	85	45,2	8,724	0,013*
Kształtowanie umiejętności językowych	64	35,0	73	35,8	67	35,6	1,798	0,407
Rozwijanie zainteresowań dzieci	147	80,3	170	83,3	167	88,8	16,264	<0,000**
Wymiana doświadczeń	119	65,0	135	66,2	126	67,0	5,294	0,071
Integrowanie oddziaływań na rzecz dzieci	88	48,1	109	53,4	99	52,7	6,621	0,037*
Kształtowanie u nauczycieli wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	86	47,0	87	42,6	93	49,5	2,893	0,235
Kształtowanie u rodziców wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	105	57,4	106	52,0	99	52,7	0,389	0,823
Włączenie innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola	105	57,4	118	57,8	128	68,1	11,432	0,003**
Kształtowanie poczucia przynależności do swojego kraju	79	43,2	90	44,1	100	53,2	8,941	0,011*

% nie sumują się do 100 ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Im wyższy wiek, tym więcej respondentów wskazało na takie cele współpracy z instytucjami/organizacjami, jak *wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku* i *rozwijanie zainteresowań dzieci*. Z kolei na *wzbogacenie wiedzy o innych kulturach i obyczajach* wskazało zdecydowanie więcej nauczycieli mających od 31 do 40 lat, niż powyżej 40 lat. Na *integrowanie oddziaływań na rzecz dzieci* wskazało zdecydowanie więcej nauczycieli mających więcej niż 30 lat, niż do 30 lat. A na *włączenie innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola* więcej nauczycieli w wieku ponad 40 lat, niż poniżej 40 lat. *Kształtowanie poczucia przynależności do swojego kraju* jest celem częściej dla nauczycieli powyżej 40 roku życia, niż dla nauczycieli młodszych (tabela 3.1).

Tabela 3.2. Cele współpracy z instytucjami/organizacjami przyjęte przez nauczycieli przedszkoli a stopień awansu zawodowego nauczycieli

Cele współpracy	Stopień awansu zawodowego								Test Chi-2	
	stażysta		kontrak- towi		miano- wani		dyplomo- wani			
	N	%	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku	107	83,6	141	81,0	122	89,1	128	88,3	15,751	0,001**
Wzbogacenie wiedzy o innych kulturach i obyczajach	73	57,0	82	47,1	76	55,5	70	48,3	3,526	0,317
Kształtowanie umiejętności językowych	42	32,8	57	32,8	52	38,0	56	38,6	5,618	0,132
Rozwijanie zainteresowań dzieci	104	81,3	141	81,0	114	83,2	128	88,3	14,520	0,002**
Wymiana doświadczeń	82	64,1	109	62,6	104	75,9	92	63,4	11,103	0,011*
Integrowanie oddziaływań na rzecz dzieci	62	48,4	79	45,4	76	55,5	82	56,6	11,777	0,008**
Kształtowanie u rodziców wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	57	44,5	75	43,1	63	46,0	73	50,3	6,171	0,104
Kształtowanie u nauczycieli wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	76	59,4	87	50,0	72	52,6	80	55,2	3,481	0,323
Włączenie innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola	63	49,2	110	63,2	72	52,6	113	77,9	38,934	<0,000**
Kształtowanie poczucia przynależności do swojego kraju	55	43,0	76	43,7	63	46,0	80	55,2	12,145	0,007**

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Nauczyciele mianowani i dyplomowani wyraźnie częściej od nauczycieli stażystów i kontraktowych wskazywali na takie cele współpracy z instytucjami/organizacjami jak *wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku* oraz *integrowanie oddziaływań na rzecz dzieci*. Z kolei *rozwijanie zainteresowań dzieci*, *włączenie innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola* oraz *kształtowanie poczucia przynależności do swojego kraju* było deklarowane znacznie częściej przez nauczycieli dyplomowanych niż pozostałych. *Wymiana doświadczeń* jest natomiast celem współpracy częściej dla nauczycieli mianowanych niż pozostałych (tabela 3.2).

Tabela 3.3. Cele współpracy z instytucjami/organizacjami przyjęte przez nauczycieli przedszkoli a wielkość miejscowości, w których pracują nauczyciele

Cele współpracy	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		małe miasto		duże miasto		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku	178	88,1	175	84,5	132	80,5	6,442	0,040*
Wzbogacenie wiedzy o innych kulturach i obyczajach	108	53,5	108	52,2	83	50,6	1,337	0,512
Kształtowanie umiejętności językowych	64	31,7	74	35,7	68	41,5	1,949	0,377
Rozwijanie zainteresowań dzieci	159	78,7	184	88,9	134	81,7	7,078	0,029*
Wymiana doświadczeń	142	70,3	129	62,3	107	65,2	3,229	0,199
Integrowanie oddziaływań na rzecz dzieci	111	55,0	110	53,1	73	44,5	6,650	0,036*
Kształtowanie u rodziców wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	80	39,6	106	51,2	82	50,0	5,087	0,079
Kształtowanie u nauczycieli wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	107	53,0	117	56,5	84	51,2	2,504	0,286
Włączenie innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola	131	64,9	135	65,2	89	54,3	8,500	0,014*
Kształtowanie poczucia przynależności do swojego kraju	97	48,0	114	55,1	60	36,6	15,050	0,001**

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

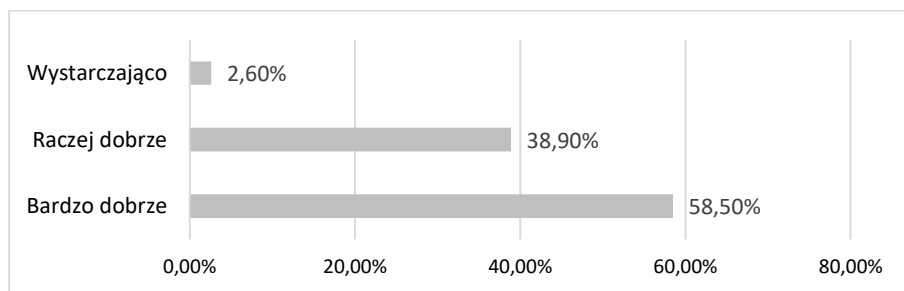
Im mniejsza miejscowość, tym więcej nauczycieli przedszkoli stawia sobie za cel współpracy z instytucjami/organizacjami *wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku*. Z kolei na *rozwijanie zainteresowań dzieci* wskazało wyraźnie więcej nauczycieli z małych miast niż ze wsi. *Integrowanie oddziaływań na dzieci, włączenie innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola oraz wzrost poczucia przynależności do kraju* jest celem dla większego odsetka nauczycieli ze wsi i małych miast niż z dużych miast (tabela 3.3).

Tabela 3.4. Cele współpracy z instytucjami/organizacjami przyjęte przez nauczycieli przedszkoli a grupy wiekowe dzieci, z którymi pracują nauczyciele

Cele współpracy	Grupa wiekowa dzieci (lata)						Test Chi-2	
	3-4		5-6		mieszana		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku	276	85,7	148	81,8	78	89,7	0,826	0,662
Wzbogacenie wiedzy o innych kulturach i obyczajach	154	47,8	96	53,0	54	62,1	2,404	0,301
Kształtowanie umiejętności językowych	116	36,0	59	32,6	31	35,6	0,679	0,712
Rozwijanie zainteresowań dzieci	277	86,0	149	82,3	67	77,0	7,810	0,020*
Wymiana doświadczeń	211	65,5	109	60,2	68	78,2	2,097	0,350
Integrowanie oddziaływań na rzecz dzieci	167	51,9	88	48,6	45	51,7	0,756	0,685
Kształtowanie u rodziców wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	155	48,1	75	41,4	41	47,1	1,896	0,388
Kształtowanie u nauczycieli wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	173	53,7	95	52,5	49	56,3	0,194	0,907
Włączenie innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola	194	60,2	109	60,2	56	64,4	0,154	0,926
Kształtowanie poczucia przynależności do swojego kraju	155	48,1	77	42,5	43	49,4	1,136	0,567

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Nauczyciele pracujący z dziećmi 3-4 letnimi zdecydowanie częściej od pracujących z grupami mieszanymi wskazali na *rozwijanie zainteresowań dzieci* jako cel swojej współpracy z instytucjami/organizacjami (tabela 3.4).

N = 579

Wykres 3.2. Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli we współpracy z instytucjami/organizacjami

Ponad połowa badanych nauczycieli przedszkoli *bardzo dobrze* oceniła swoje umiejętności komunikacyjne we współpracy z instytucjami/organizacjami. Z kolei znacznie mniej respondentów oszacowało *raczej dobrze* swoje umiejętności w tym zakresie, a niewielki odsetek respondentów oceniło je *wystarczająco* (wykres 3.2).

Tabela 3.5. Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli we współpracy z instytucjami/organizacjami a wiek nauczycieli przedszkoli

Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli	Wiek w latach					
	<31		31-40		>40	
	N	%	N	%	N	%
Wystarczająco	5	2,8	1	0,5	9	4,8
Raczej dobrze	69	38,5	78	40,4	73	39,0
Bardzo dobrze	105	58,7	114	59,1	105	56,1
Ogółem	179	100,0	193	100,0	187	100,0
Test Chi-2: Chi-2=6,791, p=0,147 Test Kruskala-Wallisa: H=0,867, p=0,648 Współczynnik korelacji rho Spearmana: rho=-0,027, p=0,520						

Nie ma istotnej statystycznie zależności pomiędzy wiekiem a oceną własną umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli we współpracy z instytucjami/organizacjami. Nie ma również istotnych statystycznie różnic pomiędzy osobami w różnym wieku pod względem tejże oceny własnej umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli. Nie ma również istotnej statystycznie korelacji pomiędzy wiekiem a oceną własną umiejętności komunikacyjnych (tabela 3.5).

Tabela 3.6. Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych we współpracy z instytucjami/organizacjami a stopień awansu zawodowego nauczycieli przedszkoli

Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli	Stopień awansu zawodowego							
	stażysta		kontraktowy		mianowany		dyplomowany	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Wystarczająco	4	3,2	1	0,6	2	1,5	8	5,6
Raczej dobrze	51	40,8	64	39,5	58	42,3	49	34,3
Bardzo dobrze	70	56,0	97	59,9	77	56,2	86	60,1
Ogółem	125	100,0	162	100,0	137	100,0	143	100,0
Test Chi-2: Chi-2=9,780, p=0,134 Test Kruskala-Wallisa: H=0,826, p=0,843 Współczynnik korelacji rho Spearmana: rho=0,009, p=0,831								

Nie ma istotnej statystycznie zależności pomiędzy stopniem awansu zawodowego a oceną własną umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli we współpracy z instytucjami/organizacjami. Nie ma również istotnych statystycznie różnic pomiędzy osobami o różnym stopniu awansu pod względem tejże oceny własnej umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli. Nie ma również istotnej statystycznie korelacji pomiędzy stopniem awansu a oceną własną umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli (tabela 3.6).

Tabela 3.7. Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli we współpracy z instytucjami/organizacjami a wielkość miejscowości, w których pracują nauczyciele

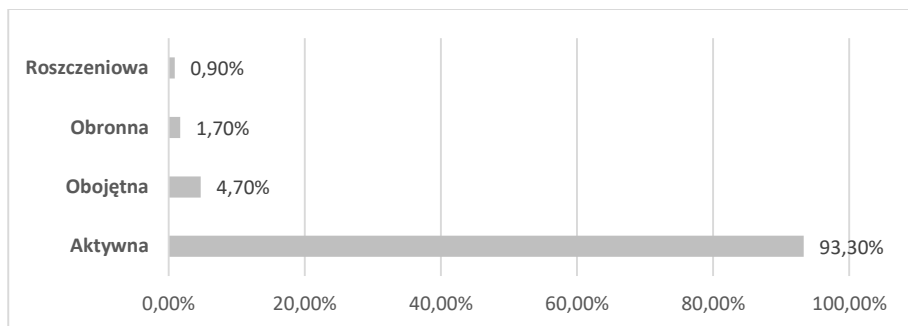
Ocena własna umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli	Wielkość miejscowości w której pracuje					
	wieś		małe miasto		duże miasto	
	N	%	N	%	N	%
Wystarczająco	6	3,1	7	3,5	2	1,3
Raczej dobrze	72	36,9	70	34,8	73	45,9
Bardzo dobrze	117	60,0	124	61,7	84	52,8
Ogółem	195	100,0	201	100,0	159	100,0
Test Chi-2: Chi-2=6,151, p=0,188 Test Kruskala-Wallisa: H=2,316, p=0,314 Współczynnik korelacji rho Spearmana: rho=0,046, p=0,281						

Nie ma istotnej statystycznie zależności pomiędzy wielkością miejscowości a oceną własnych umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli we współpracy z instytucjami/organizacjami. Nie ma również istotnych statystycznie różnic pomiędzy osobami z różnych miejscowości pod względem tejże oceny własnych umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli. Nie ma również istotnej statystycznie korelacji pomiędzy wielkością miejscowości a oceną własnych umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli.

Tabela 3.8. Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych we współpracy z instytucjami/organizacjami a grupy wiekowe dzieci z którymi pracują nauczyciele przedszkoli

Samooceena umiejętności komunikacyjnych	Grupa wiekowa					
	3-4		5-6		mieszana	
	N	%	N	%	N	%
Wystarczająco	9	2,9	3	1,7	3	3,5
Raczej dobrze	122	39,0	66	37,7	34	40,0
Bardzo dobrze	182	58,1	106	60,6	48	56,5
Ogółem	313	100,0	175	100,0	85	100,0
Test Chi-2: Chi-2=1,174, p=0,882 Test Kruskala-Wallisa: H=0,617, p=0,735						

Nie ma istotnej statystycznie zależności pomiędzy grupą wiekową dzieci a oceną własnych umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli współpracującymi z instytucjami/organizacjami. Nie ma również istotnych statystycznie różnic pomiędzy osobami pracującymi z dziećmi o różnym wieku pod względem tejże oceny umiejętności komunikacyjnych nauczycieli przedszkoli współpracującymi z instytucjami/organizacjami (tabela 3.8).

N = 579; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.3. Najczęściej reprezentowane postawy przedstawicieli instytucji/organizacji jako partnerów współpracy z przedszkolami

Respondenci w zdecydowanej większości wskazują na aktywną postawę przedstawicieli instytucji/organizacji jako partnerów współpracy. Na jakiegokolwiek postawy negatywne wskazało niewielu badanych (wykres 3.3).

Tabela 3.9. Najczęściej reprezentowane postawy przedstawicieli instytucji/organizacji jako partnerów współpracy a wiek nauczycieli

Postawy	Wiek w latach						Test Chi-2	
	<31		31-40		>40			
	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Aktywna	166	92,7	185	95,9	170	90,9	9,535	0,009**
Roszczeniowa	3	1,7	0	0,0	2	1,1	2,699	0,259
Obronna	3	1,7	2	1,0	5	2,7	1,767	0,413
Obojętna	6	3,4	5	2,6	6	3,2	0,179	0,914

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Jak się okazało, na aktywną postawę przedstawicieli instytucji/organizacji jako partnerów współpracy wskazało najwięcej nauczycieli przedszkoli pomiędzy 31 a 40 rokiem życia, a najmniej nauczycieli mających ponad 40 lat.

Tabela 3.10. Najczęściej reprezentowane postawy przedstawicieli instytucji/organizacji jako partnerów współpracy a stopień awansu zawodowego nauczycieli

Postawy	Stopień awansu zawodowego								Test Chi-2	
	stażysta		kontraktowy		mianowany		dyplomowany			
	N	%	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Aktywna	115	92,0	155	95,7	130	94,9	128	89,5	10,226	0,017*
Roszczeniowa	3	2,4	0	0,0	0	0,0	2	1,4	6,102	0,107
Obronna	2	1,6	2	1,2	1	0,7	5	3,5	4,478	0,214
Obojętna	5	4,0	4	2,5	4	2,9	5	3,5	0,754	0,860

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 93

Na *aktywną* postawę przedstawicieli instytucji/organizacji jako partnerów współpracy wskazało najwięcej nauczycieli kontraktowych, a najmniej nauczycieli dyplomowanych (tabela 3.10).

Tabela 3.11. Najczęściej reprezentowane postawy przedstawicieli instytucji/organizacji jako partnerów współpracy a wielkość miejscowości w których pracują nauczyciele

Postawy	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		małe miasto		duże miasto			
	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Aktywna	182	93,3	187	93,0	148	93,1	1,911	0,385
Bierna	2	1,0	5	2,5	2	1,3	1,645	0,439
Roszczeniowa	2	1,0	2	1,0	1	0,6	0,242	0,357
Obronna	4	2,1	5	2,5	1	0,6	2,059	0,357
Obojętna	6	3,1	4	2,0	7	4,4	1,409	0,494

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 93

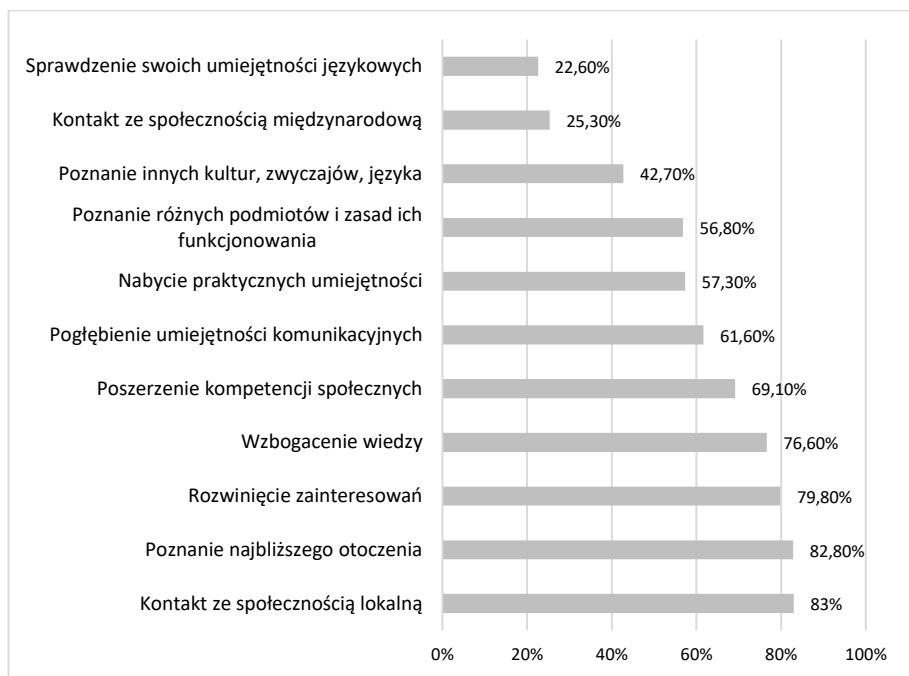
Nie ma istotnych statystycznie zależności pomiędzy opinią nauczycieli na temat postaw najczęściej reprezentowanych przez przedstawicieli instytucji/organizacji jako partnerów współpracy a wielkością miejscowości, w których pracują nauczyciele (tabela 3.11).

Tabela 3.12. Najczęściej reprezentowane postawy przedstawicieli instytucji/organizacji jako partnerów współpracy a grupy wiekowe dzieci, z którymi pracują nauczyciele

Postawy	Grupa wiekowa						Test Chi-2	
	3-4		5-6		mieszana			
	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Aktywna	290	92,7	166	94,9	80	94,1	2,590	0,274
Bierna	5	1,6	2	1,1	1	1,2	0,242	0,886
Roszczeniowa	3	1,0	1	0,6	1	1,2	0,249	0,883
Obronna	6	1,9	3	1,7	1	1,2	0,304	0,859
Obojętna	11	3,5	4	2,3	2	2,4	0,821	0,663

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Nie ma istotnych statystycznie zależności pomiędzy opinią nauczycieli na temat postaw najczęściej reprezentowanych przez przedstawicieli instytucji/organizacji jako partnerów współpracy a grupą wiekową dzieci, z którą współpracują nauczyciele (tabela 3.12).

N = 593; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.4. Korzyści dla dzieci, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami

Nauczyciele przedszkoli, pytani o korzyści dla dzieci, wynikające ze współpracy nauczyciela przedszkola z instytucjami/organizacjami, wskazywali najczęściej na *kontakt ze społecznością lokalną*, *poznanie najbliższego otoczenia*, *rozwinięcie zainteresowań*, *wzbogacenie wiedzy* oraz *poszerzenie kompetencji społecznych*. Ponad połowa badanych wskazała także na *pogłębienie umiejętności komunikacyjnych*, *nabywanie praktycznych umiejętności* oraz *poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania*, a blisko połowa na *poznanie innych kultur, zwyczajów, języka* (wykres 3.4).

Tabela 3.13. Korzyści dla dzieci, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami w opinii nauczycieli a wiek nauczycieli

Korzyści dla dzieci	Wiek w latach						Test Chi-2	
	<31		31-40		>40		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kontakt ze społecznością lokalną	141	78,8	172	84,7	161	84,3	18,542	<0,000**
Poznanie najbliższego otoczenia	137	76,5	171	84,2	169	88,5	27,776	<0,000**
Rozwinięcie zainteresowań	132	73,7	158	77,8	166	86,9	25,418	<0,000**
Poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania	94	52,5	109	53,7	124	64,9	15,961	<0,000**
Wzbogacenie wiedzy	129	72,1	161	79,3	150	78,5	17,462	<0,000**
Poszerzenie kompetencji społecznych	109	60,9	136	67,0	151	79,1	28,652	<0,000**
Pogłębienie umiejętności komunikacyjnych	97	54,2	128	63,1	130	68,1	20,272	<0,000**
Nabycie praktycznych umiejętności	100	55,9	121	59,6	112	58,6	7,241	0,027*
Kontakt ze społecznością międzynarodową	58	32,4	53	26,1	35	18,3	4,671	0,097
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	69	38,5	94	46,3	85	44,5	9,062	0,011*
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	45	25,1	48	23,6	38	19,9	0,749	0,687

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiezdek na s. 92

Jak się okazało, im wyższy wiek, tym więcej nauczycieli przedszkoli wymienia korzyści dla dzieci, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami: *poznanie najbliższego otoczenia, rozwinięcie zainteresowań, kontakt ze społecznością międzynarodową, poszerzenie kompetencji społecznych oraz pogłębienie umiejętności komunikacyjnych*. Nauczyciele w wieku ponad 30 lat zdecydowanie częściej od młodszych wskazywali natomiast na *kontakt ze społecznością lokalną, wzbogacenie wiedzy, nabycie praktycznych umiejętności oraz poznanie innych kultur, zwyczajów, języka*. Z kolei poprzez *poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania* dzieci zyskują częściej w opinii nauczycieli przedszkoli powyżej 40 roku życia niż młodszych (tabela 3.13).

Tabela 3.14. Korzyści dla dzieci, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a stopień awansu zawodowego nauczycieli

Korzyści dla dzieci	Stopień awansu zawodowego								Test Chi-2	
	stażysta		kontrak- towi		miano- wani		dyplomo- wani		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%	N	%		
Kontakt ze społecznością lokalną	105	82,7	128	76,2	124	89,9	124	83,8	22,790	<0,000**
Poznanie najbliższego otoczenia	101	79,5	133	79,2	116	84,1	133	89,9	26,845	<0,000**
Rozwijanie zainteresowań	105	82,7	124	73,8	108	78,3	128	86,5	21,748	<0,000**
Poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania	60	47,2	99	58,9	74	53,6	99	66,9	22,777	<0,000**
Wzbogacenie wiedzy	96	75,6	125	74,4	108	78,3	118	79,7	13,975	0,003**
Poszerzenie kompetencji społecznych	80	63,0	108	64,3	93	67,4	120	81,1	31,200	<0,000**
Pogłębienie umiejętności komunikacyjnych.	74	58,3	99	58,9	83	60,1	103	69,6	16,868	0,001**
Nabycie praktycznych umiejętności	64	50,4	97	57,7	83	60,1	90	60,8	12,562	0,006**
Kontakt ze społecznością międzynarodową	34	26,8	46	27,4	34	24,6	34	23,0	0,083	0,994
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	45	35,4	69	41,1	65	47,1	70	47,3	13,277	0,004**
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	24	18,9	45	26,8	26	18,8	35	23,6	4,520	0,211

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Najwięcej nauczycieli mianowanych, a najmniej kontraktowych uważało, że dzieci zyskują na współpracy nauczycieli z instytucjami/organizacjami poprzez bezpośredni *kontakt ze społecznością lokalną*. Na *poznanie najbliższego otoczenia* wskazywali wyraźnie częściej nauczyciele dyplomowani, a wyraźnie rzadziej stażysty i kontraktowi. Z kolei na *rozwiniecie zainteresowań* wyraźnie częściej wskazywali nauczyciele dyplomowani niż kontraktowi. *Poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania* – ta korzyść dla dzieci częściej pojawiała się w opinii nauczycieli dyplomowanych, a rzadziej stażystów. Na *wzbogacenie wiedzy* wskazało natomiast więcej nauczycieli mianowanych i dyplomowanych niż stażystów i kontraktowych. Im wyższy stopień, tym więcej badanych wskazało na *kontakt ze społecznością* oraz *poszerzenie kompetencji społecznych*. Natomiast na *pogłębienie umiejętności komunikacyjnych* wska-

zało zdecydowanie więcej nauczycieli dyplomowanych niż pozostałych. *Nabywanie praktycznych umiejętności* zaznaczyło wyraźnie mniej nauczycieli stażystów niż pozostałych. A *poznanie innych kultur, zwyczajów, języka* wskazało znacznie więcej nauczycieli dyplomowanych i mianowanych niż kontraktowych i stażystów (tabela 3.14).

Tabela 3.15. Korzyści dla dzieci, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a wielkość miejscowości, w których pracują nauczyciele

Korzyści dla dzieci	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		małe miasto		duże miasto		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kontakt ze społecznością lokalną	169	85,8	175	84,5	126	76,4	7,198	0,027*
Poznanie najbliższego otoczenia	164	83,2	174	84,1	132	80,0	3,014	0,222
Rozwinięcie zainteresowań	153	77,7	171	82,6	127	77,0	4,072	0,131
Poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania	103	52,3	130	62,8	86	52,1	7,651	0,022*
Wzbogacenie wiedzy	162	82,2	157	75,8	113	68,5	8,715	0,013*
Poszerzenie kompetencji społecznych	124	62,9	155	74,9	110	66,7	7,866	0,020*
Pogłębienie umiejętności komunikacyjnych	104	52,8	142	68,6	103	62,4	10,394	0,856
Nabycie praktycznych umiejętności	107	54,3	132	63,8	86	52,1	7,890	0,019*
Kontakt ze społecznością międzynarodową	53	26,9	54	26,1	42	25,5	0,310	0,856
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	72	36,5	94	45,4	81	49,1	5,064	0,079
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	37	18,8	57	27,5	40	24,2	4,787	0,091

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

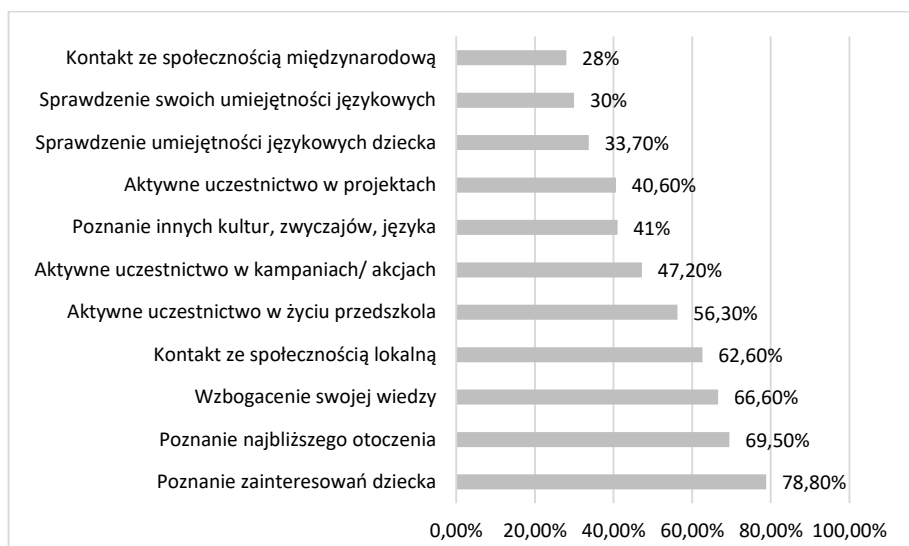
Jak się okazało, znacznie więcej badanych ze wsi i małych miast niż dużych miast wskazało na bezpośredni *kontakt ze społecznością lokalną* jako korzyść dla dzieci ze współpracy nauczycieli z instytucjami. Z kolei na *poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania* oraz *nabycie praktycznych umiejętności* wskazało wyraźnie więcej badanych z małych miast niż wsi i dużych miast. Im mniejsza miejscowość, tym więcej respondentów za korzyść dla dzieci uznało *wzbogacanie wiedzy*. Natomiast *poszerzenie kompetencji społecznych* najczęściej uwzględniali respondenci z małych miast niż ze wsi i dużych miast (tabela 3.15).

Tabela 3.16. Korzyści dla dzieci, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a grupy wiekowe dzieci

Korzyści dla dzieci	Grupa wiekowa						Test Chi-2	
	3-4		5-6		mieszana		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kontakt ze społecznością lokalną	259	80,4	154	85,1	76	88,4	1,768	0,413
Poznanie najbliższego otoczenia	270	83,9	149	82,3	70	81,4	3,702	0,157
Rozwinięcie zainteresowań	265	82,3	139	76,8	67	77,9	4,547	0,103
Poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania	183	56,8	107	59,1	45	52,3	3,675	0,159
Wzbogacenie wiedzy	247	76,7	130	71,8	75	87,2	0,904	0,637
Poszerzenie kompetencji społecznych	232	72,0	117	64,6	59	68,6	3,661	0,160
Pogłębienie umiejętności komunikacyjnych	196	60,9	117	64,6	50	58,1	3,752	0,153
Nabywanie praktycznych umiejętności	190	59,0	99	54,7	49	57,0	1,757	0,415
Kontakt ze społecznością międzynarodową	73	22,7	40	22,1	36	41,9	9,047	0,011*
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	129	40,1	79	43,6	43	50,0	1,002	0,606
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	66	20,5	36	19,9	30	34,9	5,263	0,072

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Nauczyciele przedszkoli, pracujący z grupami mieszanymi zdecydowanie częściej od nauczycieli pracujących z 3-4 latkami oraz 5-6 latkami wskazywali na *kontakt z międzynarodową społecznością* jako korzyść dla dzieci, wynikającą ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami (tabela 3.16).

N = 593; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.5. Korzyści dla rodziców, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami

Respondenci pytani o korzyści dla rodziców, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami, zdecydowanie najczęściej wskazywali na *poznanie zainteresowań dziecka*. Ponad połowa badanych uważa, że rodzice zyskują również poprzez *poznanie najbliższego otoczenia*, *wzbogacenie swojej wiedzy*, *kontakt ze społecznością lokalną* oraz *aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola*, a blisko połowa wskazała na *aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach*, *poznanie innych kultur, zwyczajów, języka* oraz *aktywne uczestnictwo w projektach* (wykres 3.5).

Tabela 3.17. Korzyści dla rodziców, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a wiek nauczycieli

Korzyści dla rodziców	Wiek w latach						Test Chi-2	
	<31		31-40		>40		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Poznanie najbliższego otoczenia	130	72,6	137	67,2	133	70,0	3,096	0,213
Kontakt ze społecznością lokalną	103	57,5	125	61,3	134	70,5	17,497	<0,000**
Poznanie zainteresowań dziecka	127	70,9	166	81,4	162	85,3	30,068	<0,000**
Wzbogacenie swojej wiedzy	112	62,6	133	65,2	137	72,1	14,022	0,001**
Kontakt ze społecznością międzynarodową	53	29,6	65	31,9	42	22,1	4,993	0,082
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	81	45,3	76	37,3	80	42,1	1,026	0,599

Sprawdzenie umiejętności językowych dziecka	74	41,3	59	28,9	59	31,1	1,535	0,464
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	70	39,1	59	28,9	45	23,7	3,897	0,143
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	80	44,7	102	50,0	87	45,8	6,216	0,045*
Aktywne uczestnictwo w projektach	69	38,5	85	41,7	77	40,5	4,238	0,120
Aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola	85	47,5	119	58,3	118	62,1	20,337	<0,000**

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Im wyższy wiek, tym więcej badanych wskazało na takie korzyści dla rodziców wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami jak: *kontakt ze społecznością lokalną, poznanie zainteresowań dziecka, wzbogacenie swojej wiedzy oraz aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola*. Z kolei na *aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach* wskazało zdecydowanie więcej nauczycieli przedszkoli pomiędzy 31 a 40 rokiem życia niż pozostałych (tabela 3.17).

Tabela 3.18. Korzyści dla rodziców, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a stopień awansu zawodowego nauczycieli

Korzyści dla rodziców	Stopień awansu zawodowego								Test Chi-2	
	stażysta		kontrak-towy		mianowany		dyplomo-wany		Chi-2 p	
	N	%	N	%	N	%	N	%		
Poznanie najbliższego otoczenia	92	73,0	109	64,5	96	69,6	107	72,3	10,844	0,013*
Kontakt ze społecznością lokalną	70	55,6	98	58,0	95	68,8	104	70,3	25,032	<0,000**
Poznanie zainteresowań dziecka	89	70,6	135	79,9	108	78,3	128	86,5	27,230	<0,000**
Wzbogacenie swojej wiedzy	88	69,8	104	61,5	94	68,1	105	70,9	12,506	0,003**
Kontakt ze społecznością międzynarodową	30	23,8	55	32,5	42	30,4	35	23,6	4,234	0,229
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	50	39,7	73	43,2	54	39,1	64	43,2	3,866	0,276
Sprawdzenie umiejętności językowych dziecka	48	38,1	57	33,7	40	29,0	50	33,8	1,822	0,610
Sprawdzenia swoich umiejętności językowych	50	39,7	50	29,6	32	23,2	43	29,1	4,851	0,183
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	56	44,4	84	49,7	59	42,8	78	52,7	8,851	0,013*
Aktywne uczestnictwo w projektach	41	32,5	79	46,7	62	44,9	56	37,8	9,211	0,027*
Aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola	63	50,0	88	52,1	86	62,3	94	63,5	21,607	<0,000**

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Nauczyciele kontraktowi zdecydowanie rzadziej od pozostałych zaznaczali takie korzyści dla rodziców, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami, jak *poznanie najbliższego otoczenia* oraz *wzbogacenie swojej wiedzy*. Z kolei na *poznanie najbliższego otoczenia* częściej od kontraktowych i mianowanych wskazywali nauczyciele stażyści oraz dyplomowani. Nauczyciele dyplomowani najczęściej, a stażyści najrzadziej zaznaczali *poznanie zainteresowań dziecka*. Z kolei *aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach* częściej brali pod uwagę nauczyciele kontraktowi i dyplomowani niż stażyści i mianowani. Na *aktywne uczestnictwo w projektach* wskazywali częściej nauczyciele kontraktowi i mianowani niż stażyści i dyplomowani. Natomiast *aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola* częściej zaznaczali nauczyciele mianowani i dyplomowani niż kontraktowi i stażyści (tabela 3.18).

Tabela 3.19. Korzyści dla rodziców, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a wielkość miejscowości, w których pracują nauczyciele

Korzyści dla rodziców	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		małe miasto		duże miasto		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Poznanie najbliższego otoczenia	135	68,5	158	76,3	105	63,6	9,232	0,010*
Kontakt ze społecznością lokalną	131	66,5	140	67,6	89	53,9	10,316	0,006**
Poznanie zainteresowań dziecka	152	77,2	167	80,7	125	75,8	3,284	0,194
Wzbogacenie swojej wiedzy	133	67,5	137	66,2	112	67,9	0,222	0,895
Kontakt ze społecznością międzynarodową	51	25,9	60	29,0	52	31,5	1,057	0,589
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	86	43,7	83	40,1	70	42,4	0,301	0,860
Sprawdzenie umiejętności językowych dziecka	62	31,5	70	33,8	64	38,8	1,331	0,514
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	47	23,9	69	33,3	59	35,8	6,218	0,045*
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	89	45,2	101	48,8	79	47,9	0,969	0,616
Aktywne uczestnictwo w projektach	75	38,1	95	45,9	66	40,0	3,781	0,151
Aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola	118	59,9	124	59,9	80	48,5	7,778	0,020*

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

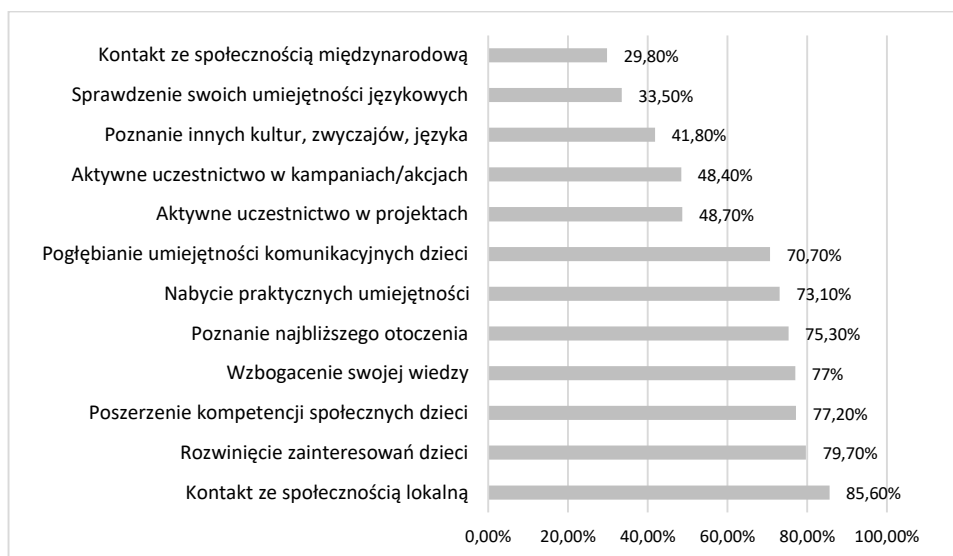
Nauczyciele z małych miast najczęściej, a nauczyciele z dużych miast najrzadziej wskazywali na *poznanie najbliższego otoczenia* oraz *kontakt ze społecznością lokalną* jako korzyści dla rodziców, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Z kolei *aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach* jest korzyścią dla rodziców rzadziej w opinii nauczycieli ze wsi niż z miast, a *aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola* rzadziej w opinii nauczycieli z dużych miast niż ze wsi i małych miast (tabela 3.19).

Tabela 3.20. Korzyści dla rodziców, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a grupy wiekowe dzieci

Korzyści dla rodziców	Grupa wiekowa						Test Chi-2	
	3-4		5-6		mieszana		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Poznanie najbliższego otoczenia	225	70,1	115	63,5	69	79,3	1,657	0,437
Kontakt ze społecznością lokalną	193	60,1	112	61,9	64	73,6	1,134	0,567
Poznanie zainteresowań dziecka	256	79,8	141	77,9	68	78,2	2,192	0,334
Wzbogacenie swojej wiedzy	210	65,4	116	64,1	66	75,9	0,349	0,840
Kontakt ze społecznością międzynarodową	79	24,6	52	28,7	34	39,1	4,321	0,115
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	129	40,2	67	37,0	45	51,7	2,070	0,355
Sprawdzenie umiejętności językowych dziecka	104	32,4	55	30,4	39	44,8	2,732	0,255
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	95	29,6	46	25,4	35	40,2	3,219	0,200
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	153	47,7	85	47,0	40	46,0	0,994	0,608
Aktywne uczestnictwo w projektach	132	41,1	74	40,9	33	37,9	1,410	0,494
Aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola	181	56,4	98	54,1	53	60,9	0,091	0,955

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Nie ma istotnych statystycznie zależności pomiędzy korzyściami dla rodziców, wynikającymi ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami w opinii nauczycieli a grupami wiekowymi dzieci, z którymi pracują badani nauczyciele (tabela 3.20).

N = 591; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.6. Korzyści dla nauczycieli przedszkoli, wynikające z ich współpracy z instytucjami/organizacjami

Zdaniem badanych nauczycieli najczęstsze korzyści, jakie odnoszą oni sami ze współpracy z instytucjami/organizacjami, to: *kontakt ze społecznością lokalną, rozwinięcie zainteresowań dzieci, poszerzenie kompetencji społecznych dzieci, wzbogacenie swojej wiedzy, poznanie najbliższego otoczenia, nabycie praktycznych umiejętności oraz pogłębienie umiejętności komunikacyjnych dzieci*. Na pozostałe odpowiedzi wskazała mniej niż połowa respondentów (wykres 3.6).

Tabela 3.21. Korzyści dla nauczycieli przedszkoli, wynikające z ich współpracy z instytucjami/organizacjami a wiek nauczycieli przedszkoli

Korzyści dla nauczycieli	Wiek w latach						Test Chi-2	
	<31		31-40		>40			
	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Kontakt ze społecznością lokalną	145	81,5	169	83,3	174	91,6	23,584	<0,000**
Poznanie najbliższego otoczenia	125	70,2	148	72,9	160	84,2	24,255	<0,000**
Poszerzenie kompetencji społecznych dzieci	127	71,3	155	76,4	160	84,2	23,835	<0,000**
Pogłębienie umiejętności komunikacyjnych dzieci	119	66,9	145	71,4	142	74,7	14,756	0,001**
Rozwinięcie zainteresowań dzieci	129	72,5	162	79,8	166	87,4	29,664	<0,000**
Wzbogacenie swojej wiedzy	135	75,8	151	74,4	155	81,6	12,661	0,002**

Nabycie praktycznych umiejętności	134	75,3	148	72,9	138	72,6	4,777	0,092
Kontakt ze społecznością międzynarodową	56	31,5	71	35,0	45	23,7	6,377	0,041*
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	74	41,6	87	42,9	82	43,2	3,581	0,167
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	72	40,4	68	33,5	55	28,9	1,205	0,548
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	81	45,5	101	49,8	97	51,1	7,640	0,022*
Aktywne uczestnictwo w projektach.	83	46,6	103	50,7	93	48,9	5,978	0,050

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiżdżek na s. 92

Im wyższy wiek, tym więcej respondentów uważa, że dzięki współpracy z instytucjami/organizacjami odnoszą oni takie korzyści jak: *kontakt ze społecznością lokalną, poznanie najbliższego otoczenia, poszerzenie kompetencji społecznych dzieci, pogłębianie umiejętności komunikacyjnych dzieci, rozwinięcie zainteresowań dzieci, aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach*. Na *wzbogacanie wiedzy* wskazało znacznie więcej nauczycieli po 40 roku życia niż pozostałych, a na *kontakt ze społecznością międzynarodową* zdecydowanie mniej nauczycieli powyżej 40 roku życia niż pozostałych (tabela 3.21).

Tabela 3.22. Korzyści dla nauczycieli przedszkoli, wynikające z ich współpracy z instytucjami/organizacjami a stopień awansu zawodowego badanych nauczycieli

Korzyści dla nauczycieli przedszkoli	Stopień awansu zawodowego								Test Chi-2	
	stażysta		kontrak-towy		mianowany		dyplomo-wany		Chi-2 p	
	N	%	N	%	N	%	N	%		
Kontakt ze społecznością lokalną	104	83,2	136	81,0	120	87,0	137	92,6	30,453	<0,000**
Poznanie najbliższego otoczenia	95	76,0	116	69,0	105	76,1	122	82,4	22,766	<0,000**
Poszerzenie kompetencji społecznych dzieci	91	72,8	128	76,2	111	80,4	120	81,1	19,232	<0,000**
Pogłębianie umiejętności komunikacyjnych dzieci	86	68,8	123	73,2	93	67,4	108	73,0	9,110	0,028*
Rozwinięcie zainteresowań dzieci	95	76,0	131	78,0	107	77,5	131	88,5	26,994	<0,000**
Wzbogacenie swojej wiedzy	100	80,0	121	72,0	105	76,1	123	83,1	18,714	<0,000**
Zdobycie doświadczenia	94	75,2	123	73,2	98	71,0	109	73,6	6,366	0,095
Kontakt ze społecznością międzynarodową	34	27,2	53	31,5	41	29,7	46	31,1	3,270	0,352
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	53	42,4	62	36,9	62	44,9	66	44,6	8,272	0,041*

Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	39	31,2	67	39,9	41	29,7	48	32,4	3,661	0,301
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	52	41,6	83	49,4	64	46,4	83	56,1	15,248	0,002**
Aktywne uczestnictwo w projektach	58	46,4	79	47,0	72	52,2	77	52,0	8,969	0,020*

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Im wyższy stopień awansu zawodowego, tym więcej nauczycieli przedszkoli uważa, że zyskuje dzięki współpracy z instytucjami/organizacjami poprzez *poszerzenie kompetencji społecznych dzieci*. Z kolei na *kontakt ze społecznością lokalną*, *poznanie najbliższego otoczenia* oraz *pogłębianie umiejętności komunikacyjnych dzieci* wskazało zdecydowanie najwięcej nauczycieli dyplomowanych, a najmniej kontraktowych. *Rozwinięcie zainteresowań dzieci* było wybierane częściej przez nauczycieli dyplomowanych niż pozostałych, a *wzbogacanie swojej wiedzy* najczęściej przez nauczycieli dyplomowanych, najrzadziej zaś przez nauczycieli kontraktowych. Oprócz tego nauczyciele kontraktowi wyraźnie rzadziej od pozostałych wskazywali na *poznanie innych kultur, zwyczajów, języka*. *Aktywne uczestnictwo w kampaniach i akcjach* było najczęściej wybierane przez nauczycieli dyplomowanych, a najrzadziej przez stażystów, natomiast *aktywne uczestnictwo w projektach* częściej wskazywali nauczyciele mianowani i dyplomowani, a rzadziej kontraktowi i stażyści (tabela 3.22).

Tabela 3.23. Korzyści dla nauczycieli przedszkoli, wynikające z ich współpracy z instytucjami/organizacjami a wielkość miejscowości, w których pracują badani nauczyciele

Korzyści dla nauczycieli przedszkoli	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		małe miasto		duże miasto		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kontakt ze społecznością lokalną	172	87,8	181	87,9	132	80,0	6,301	0,043*
Poznanie najbliższego otoczenia	155	79,1	159	77,2	114	69,1	6,104	0,047*
Poszerzenie kompetencji społecznych dzieci	150	76,5	166	80,6	121	73,3	4,497	0,106
Pogłębianie umiejętności komunikacyjnych dzieci	130	66,3	157	76,2	114	69,1	6,009	0,050
Rozwinięcie zainteresowań dzieci	155	79,1	169	82,0	126	76,4	3,527	0,171
Wzbogacenie swojej wiedzy	165	84,2	155	75,2	118	71,5	6,911	0,032*
Nabycie praktycznych umiejętności	137	69,9	154	74,8	125	75,8	1,670	0,434
Kontakt ze społecznością	52	26,5	68	33,0	54	32,7	2,496	0,287

międzynarodową								
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	76	38,8	88	42,7	78	47,3	1,806	0,405
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	61	31,1	70	34,0	64	38,8	1,589	0,452
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	102	52,0	103	50,0	74	44,8	2,747	0,253
Aktywne uczestnictwo w projektach	115	58,7	100	48,5	65	39,4	12,833	0,002**

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

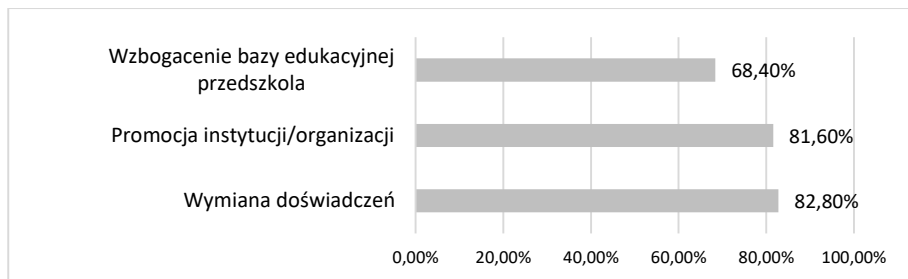
Jak się okazało, nauczyciele przedszkoli ze wsi i z małych miast zdecydowanie częściej od nauczycieli przedszkoli z dużych miast wskazywali na takie korzyści dla siebie samych ze współpracy z instytucjami/organizacjami jak: *kontakt ze społecznością lokalną oraz poznanie najbliższego otoczenia*. Z kolei im mniejsza miejscowość, tym więcej respondentów wskazało na *wzbogacanie swojej wiedzy oraz aktywne uczestnictwo w projektach* (tabela 3.23).

Tabela 3.24. Korzyści dla nauczycieli przedszkoli, wynikające z ich współpracy z instytucjami/organizacjami a grupy wiekowe dzieci

Korzyści dla nauczycieli przedszkoli	Grupa wiekowa						Test Chi-2	
	3-4		5-6		mieszana		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kontakt ze społecznością lokalną	268	83,8	157	86,7	78	90,7	1,384	0,501
Poznanie najbliższego otoczenia	245	76,6	133	73,5	65	75,6	1,905	0,386
Poszerzenie kompetencji społecznych dzieci	259	80,9	130	71,8	64	74,4	6,115	0,047*
Pogłębienie umiejętności komunikacyjnych dzieci	231	72,2	123	68,0	62	72,1	1,427	0,490
Rozwinięcie zainteresowań dzieci	260	81,3	135	74,6	74	86,0	1,316	0,518
Wzbogacenie swojej wiedzy	241	75,3	140	77,3	72	83,7	0,514	0,773
Nabycie praktycznych umiejętności	237	74,1	127	70,2	66	76,7	0,740	0,691
Kontakt ze społecznością międzynarodową	101	31,6	38	21,0	36	41,9	8,762	0,013*
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	132	41,3	75	41,4	38	44,2	0,133	0,935
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	108	33,8	52	28,7	36	41,9	1,995	0,369
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	151	47,2	87	48,1	47	54,7	0,170	0,919
Aktywne uczestnictwo w projektach	147	45,9	86	47,5	54	62,8	2,836	0,242

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Najwięcej nauczycieli przedszkoli grup 3-4 latków, a najmniej nauczycieli przedszkoli grup 5-6 latków uważało, że korzystają na współpracy z instytucjami/organizacjami poprzez *poszerzenie kompetencji społecznych dzieci*. Z kolei na kontakt z międzynarodową społecznością wskazało zdecydowanie najwięcej osób pracujących z grupami mieszanymi, a najmniej pracujących z grupami 5-6 letnimi (tabela 3.24).

N = 576; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.7. Korzyści dla instytucji/organizacji, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami

Respondenci pytani o korzyści dla instytucji/organizacji, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami, częściej wskazywali na *wymianę doświadczeń* i *promocję instytucji/organizacji*, niż na *wzbogacenie bazy edukacyjnej przedszkola* (wykres 3.7).

Tabela 3.25. Korzyści dla instytucji/organizacji, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a wiek badanych nauczycieli

Korzyści dla instytucji/organizacji	Wiek w latach						Test Chi-2	
	<31		31-40		>40			
	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Wymiana doświadczeń	139	80,8	170	85,4	152	82,2	15,029	0,001**
Promocja instytucji/organizacji	131	76,2	156	78,4	165	89,2	24,956	<0,000**
Wzbogacenie bazy edukacyjnej przedszkola	125	72,7	127	63,8	130	70,3	3,415	0,181

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Jak się okazało, im wyższy wiek, tym więcej respondentów było zdania, że instytucje/organizacje na współpracy nauczycieli przedszkoli z nimi, zyskują na promocji. Natomiast na *wymianę doświadczeń* wskazało więcej osób pomiędzy 31 a 40 rokiem życia niż mających do 30 lat (tabela 3.25).

Tabela 3.26. Korzyści dla instytucji/organizacji, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami a stopień awansu zawodowego badanych nauczycieli

Korzyści dla instytucji/ organizacji	Stopień awansu zawodowego								Test Chi-2	
	stażysta		kontrak- towy		miano- wany		dyplomo- wany			
	N	%	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Wymiana doświadczeń	105	84,7	133	82,6	112	83,0	120	82,8	9,416	0,026*
Promocja instytucji/organizacji	95	76,6	127	78,9	110	81,5	130	89,7	28,136	<0,000**
Wzbogacenie bazy edukacyjnej przedszkola	86	69,4	109	67,7	88	65,2	105	72,4	9,929	0,019*

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiezdek na s. 92

Najwięcej nauczycieli stażystów, a najmniej nauczycieli kontraktowych uważało, że instytucje/organizacje zyskują na współpracy z nauczycieli przedszkoli poprzez *wymianę doświadczeń*. Natomiast im wyższy stopień awansu zawodowego, tym więcej badanych wskazało na zysk w zakresie promocji. Z kolei na *wzbogacanie bazy edukacyjnej przedszkola* wskazało wyraźnie najwięcej nauczycieli dyplomowanych, a najmniej mianowanych (tabela 3.26).

Tabela 3.27. Korzyści dla instytucji/organizacji, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a wielkość miejscowości w której pracują nauczyciele

Korzyści dla instytucji/organizacji	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		małe miasto		duże miasto			
	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Wymiana doświadczeń	157	82,6	169	84,9	128	78,5	2,782	0,249
Promocja instytucji/organizacji	160	84,2	167	83,9	121	74,2	5,583	0,061
Wzbogacenie bazy edukacyjnej przedszkola	136	71,6	134	67,3	111	68,1	0,516	0,773

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

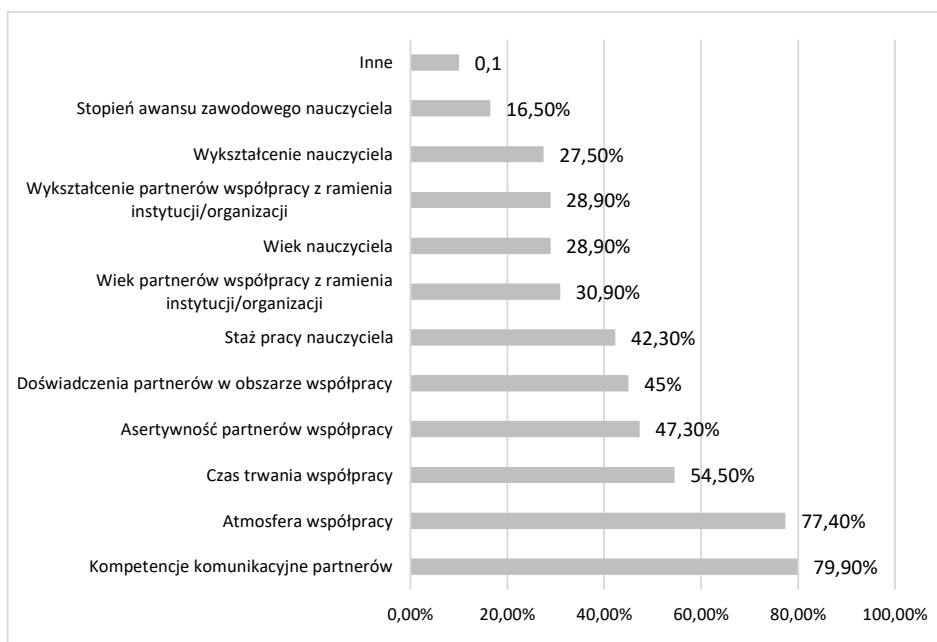
Nie ma istotnych statystycznie zależności pomiędzy wielkością miejscowości, w której pracują badani nauczyciele przedszkoli a ich opiniami na temat korzyści dla instytucji/organizacji, które wynikają ze współpracy (tabela 3.27).

Tabela 3.28. Korzyści dla instytucji/organizacji, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami a grupy wiekowe dzieci z którymi pracują nauczyciele

Korzyści dla instytucji/organizacji	Grupa wiekowa						Test Chi-2	
	3-4		5-6		mieszana		Chi-2	P
	N	%	N	%	N	%		
Wymiana doświadczeń	257	82,4	141	80,6	76	89,4	0,052	0,974
Promocja instytucji/organizacji	260	83,3	138	78,9	69	81,2	2,335	0,311
Wzbogacenie bazy edukacyjnej przedszkola	223	71,5	103	58,9	66	77,6	5,669	0,059

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Nie ma również istotnych statystycznie zależności pomiędzy grupą wiekową dzieci, z którymi pracują nauczyciele przedszkoli, a ich opiniami na temat korzyści dla instytucji/organizacji, które wynikają ze współpracy (tabela 3.28).

N = 590; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.8. Czynniki ułatwiające współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami

Zdaniem respondentów dwa czynniki, które ułatwiają współpracę z instytucjami/organizacjami, to *kompetencje komunikacyjne partnerów* oraz *atmosfera współpracy*. Nieco ponad połowa badanych wskazała także na *czas trwania współpracy*, a blisko połowa na *doświadczenia partnerów w obszarze współpracy* oraz *staż pracy nauczyciela*. Pozostałe odpowiedzi wybierane były wyraźnie rzadziej (wykres 3.8).

Tabela 3.29. Czynniki ułatwiające współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a wiek nauczycieli przedszkoli

Czynniki	Wiek w latach						Test Chi-2	
	<31		31-40		>40		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kompetencje komunikacyjne partnerów	183	77,9	182	80,5	173	81,6	1,408	0,495
Asertywność partnerów współpracy	103	43,8	107	47,3	109	51,4	2,889	0,236
Atmosfera współpracy	178	75,7	176	77,9	172	81,1	2,323	0,313
Czas trwania współpracy	123	52,3	120	53,1	128	60,4	3,811	0,149
Wiek nauczyciela	68	28,9	70	31,0	58	27,4	0,639	0,727
Wykształcenie nauczyciela	69	29,4	63	27,9	56	26,4	0,366	0,833
Staż pracy nauczyciela	108	46,0	81	35,8	97	45,8	5,963	0,051
Stopień awansu zawodowego nauczyciela	36	15,3	27	11,9	51	24,1	12,308	0,002**
Wiek partnerów współpracy z ramienia instytucji/organizacji	86	36,6	55	24,3	68	32,1	7,807	0,020*
Wykształcenie partnerów współpracy z ramienia instytucji/organizacji	68	28,9	61	27,0	67	31,6	1,225	0,542
Doświadczenia partnerów w obszarze współpracy	100	42,6	97	42,9	107	50,5	3,813	0,149
Inne	0	0,0	0	0,0	1	0,5	2,199	0,333

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Nauczyciele przedszkoli w wieku ponad 40 lat najczęściej, a nauczyciele mający od 31 do 40 lat najrzadziej, wskazywali na takie czynniki, ułatwiające współpracę nauczyciela wychowania przedszkolnego z instytucjami/organizacjami, jak *stopień awansu zawodowego nauczyciela* oraz *wiek partnerów współpracy z ramienia instytucji/organizacji* (tabela 3.29).

Tabela 3.30. Czynniki ułatwiające współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a stopień awansu zawodowego nauczycieli

Czynniki	Stopień awansu zawodowego								Test Chi-2	
	stażysta		kontrak- towi		mianowany		dyplomo- wany		Chi-2 p	
	N	%	N	%	N	%	N	%		
Kompetencje komunikacyjne partnerów	123	75,5	171	83,0	124	80,5	124	79,5	1,990	0,575
Asertywność partnerów współpracy	70	42,9	93	45,1	75	48,7	85	54,5	5,271	0,153
Atmosfera współpracy	119	73,0	164	79,6	121	78,6	123	78,8	1,954	0,582
Czas trwania współpracy	87	53,4	105	51,0	86	55,8	93	59,6	3,382	0,336
Wiek nauczyciela	45	27,6	61	29,6	42	27,3	48	30,8	0,684	0,877
Wykształcenie nauczyciela	51	31,3	54	26,2	37	24,0	45	28,8	2,664	0,446
Staż pracy nauczyciela	71	43,6	81	39,3	56	36,4	77	49,4	6,832	0,077
Stopień awansu zawodowego nauczyciela	26	16,0	24	11,7	20	13,0	42	26,9	17,856	<0,000**
Wiek partnerów współpracy z ramienia instytucji/organizacji	59	36,2	60	29,1	38	24,7	53	34,0	6,305	0,098
Wykształcenie partnerów współpracy z ramienia instytucji/organizacji	48	29,4	56	27,2	38	24,7	54	34,6	4,524	0,210
Doświadczenia partnerów w obszarze współpracy	80	49,1	74	35,9	73	47,4	80	51,3	11,546	0,009**
Inne	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,6	3,402	0,334

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Nauczyciele dyplomowani zdecydowanie częściej od pozostałych wskazywali na *stopień awansu zawodowego nauczyciela* jako czynnik ułatwiający współpracę z instytucjami/organizacjami. Natomiast na *doświadczenia partnerów w obszarze współpracy* znacznie rzadziej od pozostałych wskazywali nauczyciele kontraktowi (tabela 3.30).

Tabela 3.31. Czynniki ułatwiające współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a wielkość miejscowości, w których pracują nauczyciele

Czynniki	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		małe miasto		duże miasto		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kompetencje komunikacyjne partnerów	184	79,3	187	79,2	159	79,1	0,009	0,996
Asertywność partnerów współpracy	119	51,3	118	50,0	79	39,3	7,075	0,029*
Atmosfera współpracy	192	82,8	182	77,1	139	69,2	9,970	0,007**
Czas trwania współpracy	116	50,0	141	59,7	106	52,7	4,335	0,113
Wiek nauczyciela	67	28,9	71	30,1	60	29,9	0,076	0,963
Wykształcenie nauczyciela	72	31,0	65	27,5	49	24,4	2,389	0,303
Staż pracy nauczyciela	102	44,0	113	47,9	71	35,3	6,926	0,031*
Stopień awansu zawodowego nauczyciela	36	15,5	52	22,0	25	12,4	7,463	0,024*
Wiek partnerów współpracy z ramienia instytucji/organizacji	70	30,2	73	30,9	70	34,8	1,183	0,554
Wykształcenie partnerów współpracy z ramienia instytucji/organizacji	70	30,2	76	32,2	52	25,9	2,083	0,353
Doświadczenia partnerów w obszarze współpracy	99	42,7	127	53,8	78	38,8	10,414	0,005**
Inne	0	0,0	0	0,0	1	0,5	2,332	0,312

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Nauczyciele z dużych miast znacznie rzadziej od nauczycieli ze wsi i małych miast wskazywali na *asertywność partnerów współpracy* jako czynnik ułatwiający współpracę z instytucjami/organizacjami. Z kolei im mniejsza miejscowość, tym więcej respondentów wskazało na *atmosferę współpracy*. Natomiast na *stopień awansu zawodowego nauczyciela* oraz *doświadczenia partnerów w obszarze współpracy* wskazywali wyraźnie częściej od pozostałych nauczycieli z małych miast. Z kolei na *staż pracy nauczyciela* rzadziej od innych wskazywali nauczyciele z dużych miast (tabela 3.31).

Respondenci pracujący z grupami mieszanymi zdecydowanie najczęściej, a respondenci pracujący z dziećmi 5-6 letnimi zdecydowanie najrzadziej wskazywali na *doświadczenia partnerów w obszarze współpracy* jako czynnik ułatwiający współpracę nauczyciela wychowania przedszkolnego z instytucjami/organizacjami (tabela 3.32).

Tabela 3.32. Czynniki ułatwiające współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a grupy wiekowe dzieci, z którymi pracują nauczyciele

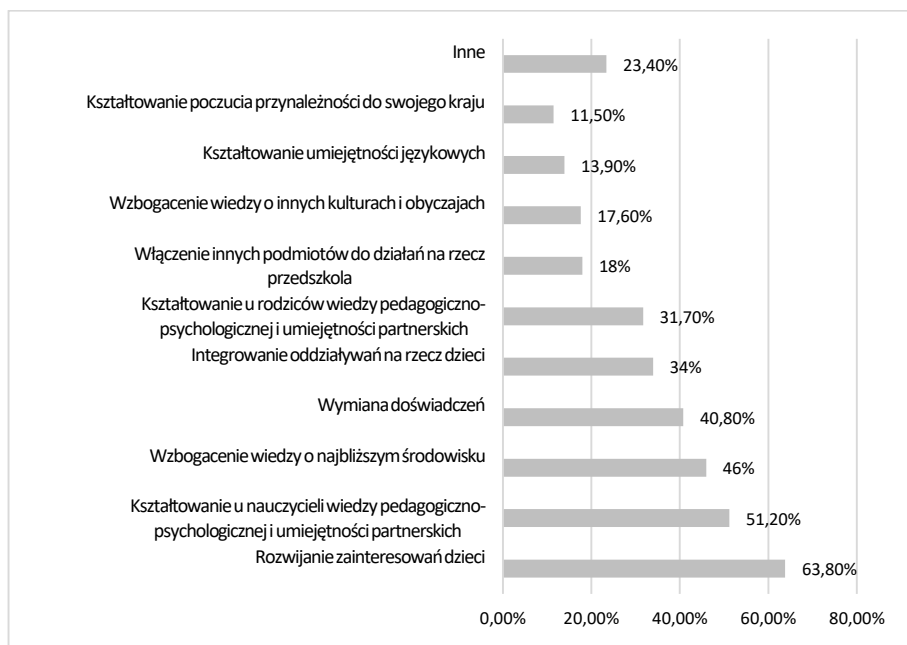
Czynniki	Grupa wiekowa						Test Chi-2	
	3-4		5-6		mieszana		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kompetencje komunikacyjne partnerów	296	79,8	171	81,8	79	75,2	5,304	0,071
Asertywność partnerów współpracy	170	45,8	95	45,5	58	55,2	1,497	0,473
Atmosfera współpracy	286	77,1	160	76,6	84	80,0	0,117	0,943
Czas trwania współpracy	200	53,9	109	52,2	63	60,0	0,452	0,798
Wiek nauczyciela	112	30,2	67	32,1	22	21,0	5,849	0,054
Wykształcenie nauczyciela	99	26,7	61	29,2	31	29,5	0,550	0,760
Staż pracy nauczyciela	163	43,9	94	45,0	36	34,3	5,509	0,064
Stopień awansu zawodowego nauczyciela	63	17,0	32	15,3	20	19,0	0,370	0,831
Wiek partnerów współpracy z ramienia instytucji/organizacji	120	32,3	64	30,6	25	23,8	3,863	0,145
Wykształcenie partnerów współpracy z ramienia instytucji/organizacji	95	25,6	66	31,6	34	32,4	2,985	0,225
Doświadczenia partnerów w obszarze współpracy	167	45,0	79	37,8	60	57,1	7,203	0,027*
Inne	0	0,0	0	0,0	1	1,0	5,216	0,074

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

3.4. Zakres i determinanty współpracy przedszkoli z instytucjami/organizacjami w percepcji przedstawicieli instytucji/organizacji

Kolejne pokolenia dążą do udoskonalenia edukacji, która w sposób naturalny poprzez doświadczenia i refleksje wzbogaca wiedzę i umiejętności uczniów. Nowoczesna edukacja domaga się rozwijania kompetencji niezbędnych do twórczego działania. Wychodząc z takich założeń, wychowanie i kształcenie dzieci wypada oprzeć na współpracy z instytucjami/organizacjami, konstruującymi środowisko społeczno-kulturowo-przyrodnicze, w którym rozwijają się dzieci. Oczywiście, podejmowana inicjatywa, wynikająca z idei tworzenia strefy partnerstwa i dialogu, wymaga wyznaczenia drogi działania. W grę wchodzi cel, który implikują postawy partnerów współpracy i przebieg komunikacji między nimi, formy działania oraz inne determinanty. To oznacza, że „Musimy obierać sobie cele, które (przynajmniej w chwili, gdy je obieramy) przerastają nasze siły. Musimy wyznaczać sobie standardy doskonałości, które (przynajmniej w świetle naszych dotychczasowych osiągnięć)

wydają się nam absolutnie niemożliwe do osiągnięcia. Musimy chcieć niemożliwego. Bez żadnych gwarancji, nie znajdując oparcia w krzepiących a wiarygodnych prognozach, możemy tylko żywić nadzieję, że dzięki długim i uporczywym staraniom zdołamy któregoś dnia sprostać owym standardom, osiągnąć owe cele i dorosnąć do owych wyzwań”²⁰.

N = 539; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.9. Cele współpracy z nauczycielami przedszkoli przyjęte przez badane instytucje/organizacje

Z powyższego wykresu można odczytać, że respondenci pytani o cele współpracy z nauczycielami przedszkoli, przyjęte przez reprezentowane przez nich instytucje/organizacje, zdecydowanie najczęściej wskazywali na *rozwijanie zainteresowań dzieci*. Ponad połowa badanych deklaruowała, że ich instytucje/organizacje stawiają za cel *kształtowanie u nauczycieli wiedzy psychologiczno-pedagogicznej i umiejętności partnerskich*, a blisko połowa, że celem jest *wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku*. Liczni respondenci wskazali także na *wymianę doświadczeń*, *integrowanie oddziaływań na rzecz dzieci* oraz *kształtowanie*

²⁰ Z. Bauman, *Sztuka życia*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2009, s. 41.

u rodziców wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich. Pozostałe odpowiedzi wybierane były znacznie rzadziej.

Tabela 3.33. Cele współpracy z nauczycielami przedszkoli przyjęte przez instytucje/organizacje a wielkość miejscowości w której znajduje się instytucja/organizacja

Cele współpracy	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		miasto małe		miasto duże		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku	109	72,7	99	41,4	38	26,6	68,370	<0,000**
Wzbogacenie wiedzy o innych kulturach i obyczajach	45	30,0	29	12,1	21	14,7	22,047	<0,000**
Kształtowanie umiejętności językowych	11	7,3	33	13,8	30	21,0	11,078	0,004**
Rozwijanie zainteresowań dzieci	112	74,7	150	62,8	78	54,5	14,166	0,001**
Wymiana doświadczeń	56	37,3	102	42,7	58	40,6	0,964	0,617
Integrowanie oddziaływań na rzecz dzieci	30	20,0	95	39,7	56	39,2	17,514	<0,000**
Kształtowanie u rodziców wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	27	18,0	90	37,7	53	37,1	18,121	<0,000**
Kształtowanie u nauczycieli wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	86	57,3	112	46,9	74	51,7	4,369	0,113
Włączenie innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola	29	19,3	40	16,7	26	18,2	0,480	0,786
Kształtowanie poczucia przynależności do swojego kraju	18	12,0	30	12,6	13	9,1	1,145	0,564
Inne	8	5,3	69	28,9	46	32,2	36,923	<0,000**

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

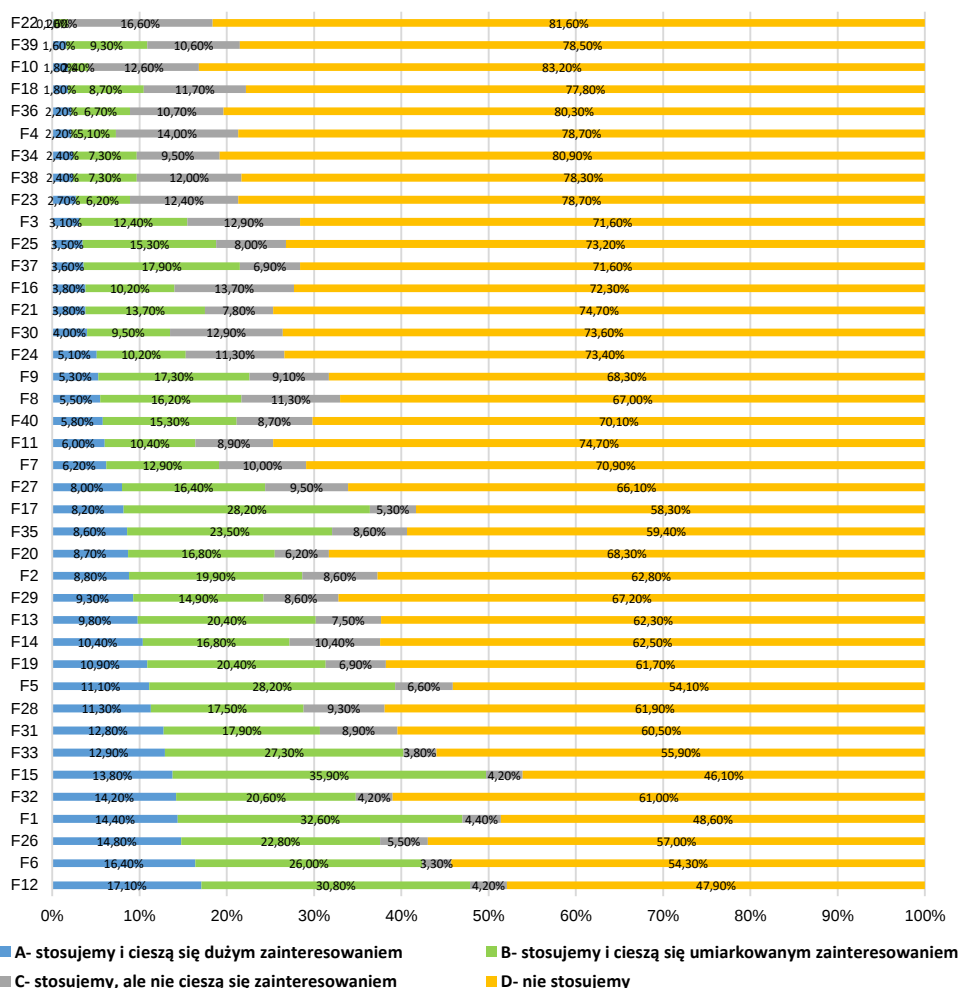
Wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja znacząco różnicuje cele współpracy z nauczycielami przedszkoli przyjęte przez instytucje/organizacje. Im mniejsza miejscowość, tym więcej instytucji przyjęło za cel *wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku*, *rozwijanie zainteresowań dzieci* oraz *kształtowanie umiejętności językowych*. Z kolei, im większa miejscowość, tym więcej instytucji wskazało wariant *inne*. Warto również odnotować, że zdecydowanie więcej instytucji ze wsi niż z miast za cel przyjęło *wzbogacenie wiedzy o innych kulturach i obyczajach*, a znacznie więcej instytucji z miast niż ze wsi *integrowanie oddziaływań na rzecz dzieci* oraz *kształtowanie u rodziców wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich* (tabela 3.33).

Tabela 3.34. Cele współpracy z nauczycielami przedszkoli przyjęte przez instytucje/organizacje a ich staż współpracy z przedszkolami

Cele współpracy	Staż współpracy z przedszkolami						Test Chi-2	
	do 10		od 11 do 25		powyżej 25		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku	61	40,1	117	56,5	67	39,4	15,225	<0,000**
Wzbogacenie wiedzy o innych kulturach i obyczajach	19	12,5	49	23,7	25	14,7	9,332	0,009**
Kształtowanie umiejętności językowych	23	15,1	20	9,7	31	18,2	5,611	0,060
Rozwijanie zainteresowań dzieci	84	55,3	148	71,5	105	61,8	11,128	0,004**
Wymiana doświadczeń	76	50,0	64	30,9	77	45,3	14,479	0,001**
Integrowanie oddziaływań na rzecz dzieci	45	29,6	66	31,9	68	40,0	4,002	0,135
Kształtowanie u rodziców wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich	31	20,4	60	29,0	77	45,3	23,561	<0,000**
Kształtowanie u nauczycieli wiedzy psychologiczno-pedagogicznej i umiejętności partnerskich	61	40,1	112	54,1	97	57,1	10,373	0,006**
Włączenie innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola	17	11,2	29	14,0	47	27,6	17,589	<0,000**
Kształtowanie poczucia przynależności do swojego kraju	12	7,9	23	11,1	26	15,3	4,174	0,124
Inne	30	19,7	47	22,7	45	26,5	1,893	0,388

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 93

Staż współpracy z nauczycielami przedszkoli znacząco różnicuje cele współpracy z przedszkolami, przyjęte przez instytucje/organizacje. Instytucje współpracujące z przedszkolami od 11 do 25 lat znacznie częściej od tych współpracujących do 10 lat i powyżej 25 lat za cel współpracy przyjęły: *wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku, wzbogacenie wiedzy o innych kulturach i obyczajach oraz rozwijanie zainteresowań dzieci*. Z kolei na wymianę *doświadczeń* wskazało zdecydowanie najwięcej przedstawicieli instytucji/organizacji, współpracujących z przedszkolami do 10 lat, a najmniej współpracujących od 11 do 25 lat. Okazało się również, że im dłuższa współpraca, tym więcej instytucji/organizacji stawia sobie za cel *kształtowanie u rodziców wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich, kształtowanie u nauczycieli wiedzy pedagogiczno-psychologicznej i umiejętności partnerskich oraz włączenie innych podmiotów do działań na rzecz przedszkola* (tabela 3.34).

N = 549; % nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; F1 - Akademie/Uroczystości okolicznościowe; F2 - Akcje charytatywne; F3 - Badania sondażowe (np. ankieta); F4 - Dyżury cotygodniowe/comiesięczne; F5 - Dzień otwarty; F6 - Festyny; F7 - Gazetki przedszkolne; F8 - Imprezy czytelniczne; F9 - Kiermasze; F10 - Klub dla rodziców/dziadków; F11 - Koncerty (impresje artystyczne, w których artystami muzykami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i inne osoby); F12 - Konkursy (impresje, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i inne osoby); F13 - Konsultacje indywidualne; F14 - Kontakty e-mailowe; F15 - Kontakty telefoniczne; F16 - Korespondencja listowna; F17 - Korzystanie ze strony internetowej; F18 - Ulotki; F31 - Warsztaty; F32 - Wycieczki; F33 - Wystawki prac dzieci; F34 - Zajęcia kulinarne (impresje, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie i inne osoby); F35 - Zajęcia otwarte; F36 - Zajęcia relaksacyjne (spotkania, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i inne osoby); F37 - Zawody sportowe (impresje, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i inne osoby); F38 - Zebrania grupowe; F39 - Zebrania ogólne; F40 - Zebrania z udziałem specjalisty(ów).

Wykres 3.10. Formy współpracy podejmowane przez instytucje/organizacje na rzecz przedszkoli

Respondentów pytano o to, jakie formy współpracy podejmuje ich instytucja/organizacja na rzecz przedszkoli. Do każdej z form współpracy należało się odnieść według schematu: *stosujemy i cieszą się dużym zainteresowaniem, stosujemy i cieszą się umiarkowanym zainteresowaniem, stosujemy, ale nie cieszą się zainteresowaniem, nie stosujemy* (wykres 3.10).

Jak się okazało trzy najczęstsze formy współpracy, stosowane i cieszące się dużym zainteresowaniem, to: *konkursy (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i inne osoby), festyny i spotkania ze specjalistami/ekspertami*. Najrzadziej w tej kategorii wskazywane formy współpracy to *kronika przedszkola, klub dla rodziców/dziadków, zebranie ogólne i prowadzenie bloga*. Formy współpracy, które są często stosowane i cieszą się umiarkowanym zainteresowaniem ze strony przedszkoli, to *kontakty telefoniczne, akademie/uroczystości okolicznościowe, dzień otwarty, wystawki prac dzieci, korzystanie ze strony internetowej*. Najmniej zaznaczeń w tej kategorii form współpracy odnotowałam w przypadku *prowadzenia bloga, spartakiady (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i inne osoby), klubu dla rodziców/dziadków, dyżurów cotygodniowych/comiesięcznych*. Najczęściej wskazywane formy współpracy, które są stosowane, ale nie cieszą się powodzeniem to: *prowadzenie bloga, dyżury cotygodniowe/comiesięczne, korespondencja listowna*, zaś najmniej zaznaczeń wystąpiło przy następujących formach współpracy: *kontakty telefoniczne, wystawki prac dzieci, wycieczki*. Analiza danych dostarczyła informacji o formach współpracy, które nie są stosowane w kooperacji nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Do najczęściej wskazywanych przez respondentów należą *klub dla rodziców/dziadków, prowadzenie bloga, zajęcia relaksacyjne (spotkania, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i inne osoby)*. Natomiast najmniej zaznaczeń było przy *akademie/uroczystości okolicznościowe, konkursy (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i inne osoby), kontakty telefoniczne*.

W przypadku niektórych rzadko stosowanych form współpracy można wręcz dostrzec, że więcej badanych deklarowała, iż (o ile w ogóle są stosowane) nie cieszą się zainteresowaniem niż że cieszą się zainteresowaniem dużym lub umiarkowanym. Szczególnie widać to w przypadku *prowadzenia bloga i klubu dla rodziców/dziadków*.

Tabela 3.36. Formy współpracy podejmowane przez instytucje/organizacje na rzecz przedszkoli a wielkość miejscowości w której znajduje się instytucja/organizacja

Formy współpracy	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		miasto małe		miasto duże		Chi-2 p	
	N	%	N	%	N	%		
Akcje charytatywne	89	61,8	82	35,0	34	24,8	43,664	<0,000**
Badania sondażowe (np. ankieta)	38	26,4	75	32,1	44	32,1	1,551	0,460
Prowadzenie bloga	33	22,9	52	22,2	15	10,9	8,996	0,011*
Dyżury cotygodniowe/comiesięczne	33	22,9	57	24,4	26	19,0	1,712	0,425
Dzień otwarty	108	75,0	104	44,4	41	29,9	59,598	<0,000**
Festyny	81	56,3	123	52,6	48	35,0	15,616	<0,000**
Gazetki przedszkolne	60	41,7	79	33,8	21	15,3	24,660	<0,000**
Imprezy czytelnicze	80	55,6	75	32,1	22	16,1	49,363	<0,000**
Warsztaty	48	33,3	111	47,4	63	46,0	7,708	0,021*
Kiermasze	83	57,6	68	29,1	21	15,3	59,641	<0,000**
Klub dla rodziców/dziadków	34	23,6	47	20,1	10	7,3	14,946	0,001**
Koncerty (imprezy artystyczne, w których artystami muzykami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	50	34,7	63	26,9	26	19,0	9,122	0,010*
Konkursy (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	101	70,1	131	56,0	59	43,1	21,084	<0,000**
Konsultacje indywidualne	54	37,5	97	41,5	58	42,3	0,747	0,688
Kontakty e-mailowe	47	32,6	95	40,6	66	48,2	6,301	0,043*
Kontakty telefoniczne	89	61,8	133	56,8	79	57,7	0,918	0,632
Korespondencja listowna	35	24,3	86	36,8	30	21,9	12,248	0,002**
Kronika przedszkola	52	36,1	54	23,1	14	10,2	26,580	<0,000**
Loteria fantowa	74	51,4	54	23,1	11	8,0	69,907	<0,000**
Pikniki	91	63,2	91	38,9	28	20,4	53,372	<0,000**
Pomoc psychologiczno-pedagogiczna	57	39,6	80	34,2	37	27,0	5,332	0,072
Spartakiady (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	39	27,1	56	23,9	21	15,3	6,391	0,041*
Spotkania zespołowe	52	36,1	93	39,7	40	29,2	4,725	0,094
Akademie/Uroczystości okolicznościowe	116	80,6	117	50,0	52	38,0	54,863	<0,000**
Spotkania z radą przedszkola	38	26,4	74	31,6	37	27,0	1,763	0,414
Spotkania z radą rodziców	56	38,9	65	27,8	26	19,0	14,020	0,001**
Spotkania ze specjalistami/ekspertami	66	45,8	124	53,0	54	39,4	7,340	0,025*
Korzystanie ze strony internetowej	99	68,8	88	37,6	43	31,4	47,298	<0,000**
Szkolenia	44	30,6	105	44,9	62	45,3	8,669	0,013*
Teatr (spektakle, w których aktorami są m.in. przedstawiciele instytucji)	76	52,8	80	34,2	28	20,4	32,469	<0,000**
Ulotki	36	25,0	83	35,5	29	21,2	10,606	0,005**
Wycieczki	80	55,6	97	41,5	37	27,0	23,809	<0,000**
Wystawki prac dzieci	106	73,6	101	43,2	37	27,0	63,058	<0,000**
Zajęcia kulinarne	36	25,0	52	22,2	15	10,9	10,381	<0,006**
Zajęcia otwarte	94	65,3	94	40,2	37	27,0	43,488	<0,000**
Zajęcia relaksacyjne	37	25,7	51	21,8	18	13,1	7,482	0,024*
Zawody sportowe	81	56,3	56	23,9	18	13,1	69,128	<0,000**
Zebrania grupowe	37	25,7	59	25,2	22	16,1	5,364	0,068
Zebrania ogólne	37	25,7	55	23,5	25	18,2	2,614	0,271
Zebrania z udziałem specjalisty(ów)	43	29,9	83	35,5	41	29,9	2,109	0,348
Prace na rzecz przedszkola	49	34,0	65	27,8	23	16,8	11,337	0,003**

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja wyjątkowo silnie różnicuje formy współpracy, podejmowane przez instytucje/organizacje na rzecz przedszkoli. Im mniejsza miejscowość, tym więcej instytucji/organizacji stosuje takie formy współpracy jak: *akcje charytatywne, dyżury cotygodniowe/comiesięczne, dzień otwarty, festyny, gazetki przedszkolne, imprezy czytelnicze, kiermasze, klub dla rodziców/dziadków, koncerty, konkursy, kronika przedszkola, pikniki, spartakiady, akademie/uroczystości okolicznościowe, spotkania z radą rodziców, korzystanie ze strony internetowej, teatr, wycieczki, wystawki prac dzieci, zajęcia kulinarne, zajęcia otwarte, zajęcia relaksacyjne, zawody sportowe, prace na rzecz przedszkola*. Z kolei im większa miejscowość, tym więcej instytucji stosuje jedynie *kontakty e-mailowe*. W *Prowadzenie bloga* angażują się znacznie częściej instytucje/organizacje ze wsi i małych miast niż dużych miast. Z kolei *warsztaty i szkolenia* stosują znacznie częściej instytucje/organizacje z miast niż wsi. Na *korespondencję listowną, spotkania ze specjalistami/ekspertami* oraz *ulotki* wskazało znacznie więcej badanych z małych miast niż ze wsi i dużych miast. Widać wyraźną tendencję, zgodnie z którą im mniejsza miejscowość, tym częstsze stosowanie szerszego wachlarza form współpracy (tabela 3.36).

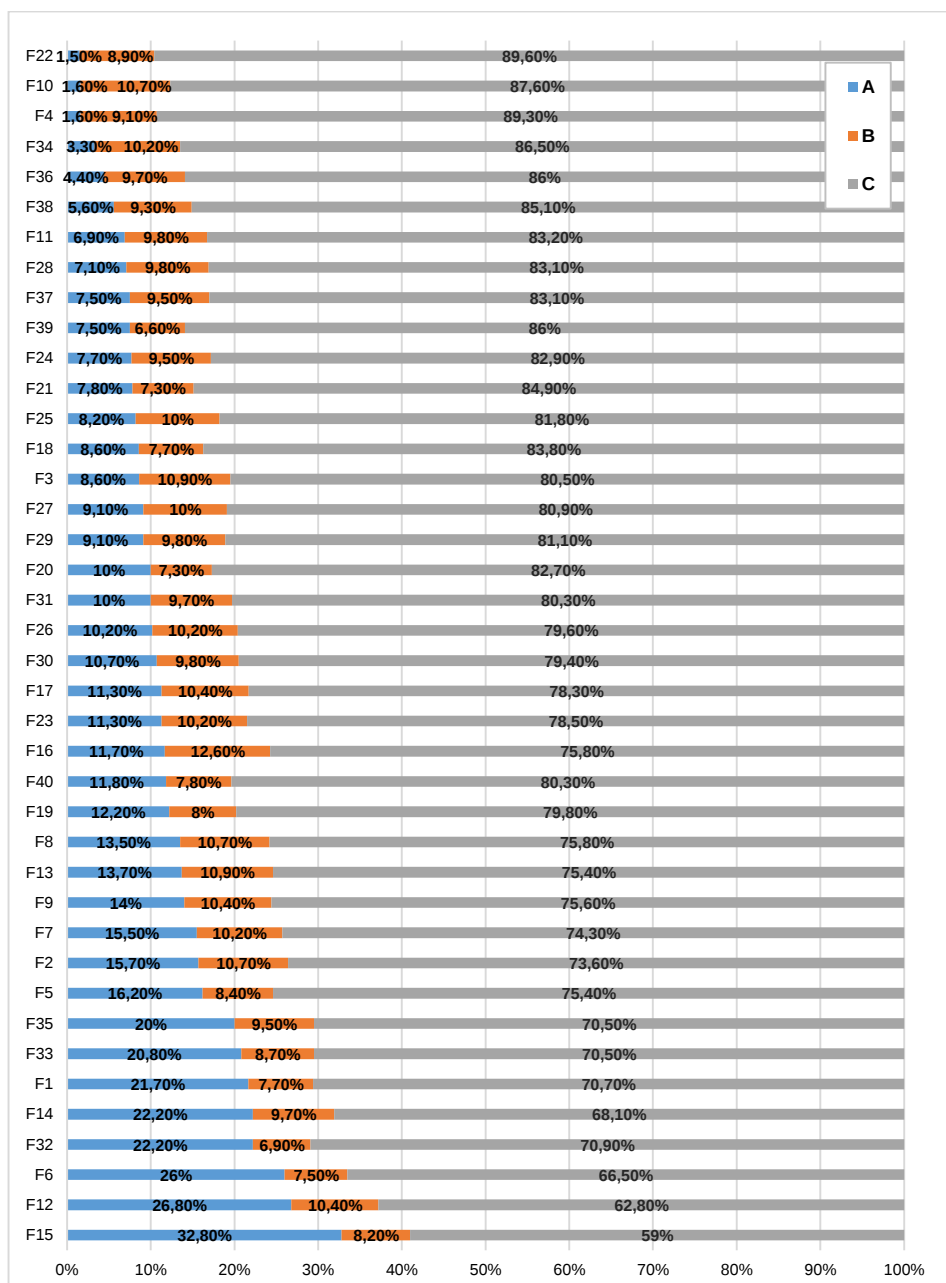
Tabela 3.37. Formy współpracy podejmowane przez instytucje/organizacje na rzecz przedszkoli a staż współpracy z instytucji z przedszkolami

Formy współpracy	Staż współpracy z przedszkolami						Test Chi-2	
	do 10		od 11 do 25		powyżej 25		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Akcje charytatywne	78	54,2	89	44,7	36	21,4	34,802	<0,000**
Badania sondażowe (np. ankieta)	67	46,5	44	22,1	47	28,0	22,174	<0,000**
Prowadzenie bloga	53	36,8	29	14,6	19	11,3	34,965	<0,000**
Dyżury cotygodniowe/comiesięczne	56	38,9	35	17,6	26	15,5	27,078	<0,000**
Dzień otwarty	81	56,3	106	53,3	63	37,5	11,420	0,003**
Festyny	88	61,1	90	45,2	73	43,5	9,422	0,009**
Gazetki przedszkolne	61	42,4	54	27,1	46	27,4	9,516	0,009**
Imprezy czytelnicze	66	45,8	79	39,7	35	20,8	21,907	<0,000**
Warsztaty	80	55,6	69	34,7	71	42,3	13,045	0,001**
Kiermasze	65	45,1	77	38,7	33	19,6	23,099	<0,000**
Klub dla rodziców/dziadków	49	34,0	22	11,1	21	12,5	32,911	<0,000**
Koncerty (imprezy artystyczne, w których artystami muzykami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	60	41,7	36	18,1	42	25,0	22,186	<0,000**

Konkursy (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	88	61,1	118	59,3	85	50,6	3,094	0,213
Konsultacje indywidualne	75	52,1	60	30,2	77	45,8	17,137	<0,000**
Kontakty e-mailowe	71	49,3	62	31,2	72	42,9	11,141	0,004**
Kontakty telefoniczne	89	61,8	112	56,3	99	58,9	0,682	0,711
Korespondencja listowna	61	42,4	45	22,6	46	27,4	14,653	0,001**
Kronika przedszkola	55	38,2	34	17,1	33	19,6	21,108	<0,000**
Pikniki	64	44,4	98	49,2	49	29,2	14,705	0,001**
Pomoc psychologiczno-pedagogiczna	67	46,5	51	25,6	60	35,7	14,700	0,001**
Spartakiady (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	59	41,0	29	14,6	29	17,3	34,979	<0,000**
Spotkania zespołowe	72	50,0	61	30,7	54	32,1	13,637	0,001**
Spotkania okolicznościowe	86	59,7	121	60,8	78	46,4	7,415	0,025*
Spotkania z radą przedszkola	65	45,1	45	22,6	40	23,8	21,914	<0,000**
Spotkania z radą rodziców	59	41,0	42	21,1	47	28,0	14,960	0,001**
Spotkania ze specjalistami/ekspertami	78	54,2	80	40,2	84	50,0	6,242	0,040*
Korzystanie ze strony internetowej	74	51,4	87	43,7	71	42,3	2,082	0,353
Szkolenie	77	53,5	64	32,2	70	41,7	13,939	0,001**
Teatr (spektakle, w których aktorami są m.in. przedstawiciele instytucji)	68	47,2	74	37,2	42	25,0	14,834	0,001**
Ulotki	55	38,2	40	20,1	54	32,1	13,442	0,001**
Wycieczki	76	52,8	74	37,2	65	38,7	7,901	0,019*
Wystawki prac dzieci	74	51,4	101	50,8	72	42,9	2,304	0,316
Zajęcia kulinarne (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	52	36,1	28	14,1	23	13,7	29,569	<0,000**
Zajęcia otwarte	75	52,1	92	46,2	59	35,1	7,975	0,019*
Zajęcia relaksacyjne (spotkania, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	52	36,1	31	15,6	25	14,9	25,034	<0,000**
Zawody sportowe (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	60	41,7	69	34,7	26	15,5	25,998	<0,000**
Zebrania grupowe	56	38,9	30	15,1	33	19,6	26,358	<0,000**
Zebrania ogólne	58	40,3	27	13,6	33	19,6	32,949	<0,000**
Zebrania z udziałem specjalisty(ów)	64	44,4	47	23,6	55	32,7	15,055	<0,001**
Prace na rzecz przedszkola	63	43,8	46	23,1	31	18,5	25,535	<0,000**

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Staż współpracy instytucji/organizacji z nauczycielami przedszkoli bardzo silnie wpływa na stosowane przez te instytucje/organizacje formy współpracy z przedszkolami. Im krótszy staż współpracy, tym więcej instytucji/organizacji stosuje takie formy jak *akcje charytatywne, prowadzenie bloga, dyżury cotygodniowe/comiesięczne, dzień otwarty, festyny, imprezy czytelnicze, kiermasze, teatr, zajęcia otwarte, zawody sportowe oraz prace na rzecz przedszkola*. Z kolei *badania sondażowe, warsztaty, koncerty, kontakty e-mailowe, korespondencję listowną, pomoc psychologiczno-pedagogiczną, spotkania z radą rodziców, spotkania ze specjalistami/ekspertami, szkolenia, ulotki oraz zebrania z udziałem specjalisty(ów)* zdecydowanie najczęściej stosują instytucje/organizacje, współpracujące do 10 lat, a zdecydowanie najrzadziej współpracujące od 11 do 25 lat. Inicjatywy takie jak *gazetki przedszkolne, klub dla rodziców/dziadków, kronikę przedszkolną, spartakiady, spotkania zespołowe, spotkania z radą przedszkola, wycieczki, zajęcia kulinarne, zajęcia relaksacyjne, zebrania grupowe oraz zebrania ogólne* stosuje znacznie więcej instytucji/organizacji współpracujących z przedszkolami do 10 lat niż dłużej. *Pikniki i akademie/uroczystości okolicznościowe* stosują znacznie częściej instytucje/organizacje, współpracujące z przedszkolami do 25 lat niż dłużej. Widać wyraźną tendencję, zgodnie z którą im krótsza kooperacja, tym więcej stosowanych form współpracy (tabela 3.37).

N = 551; % nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

A - podejmują często; B - podejmują rzadziej; C - nie podejmują; Kody od F1 do F40 - przypisane są formom współpracy analogicznie jak w wykresie 3.10.

Wykres 3.11. Formy współpracy podejmowane przez nauczycieli przedszkoli na rzecz instytucji/organizacji

Badania uwydatniają, że najczęściej stosowanymi formami przez nauczycieli przedszkoli na rzecz instytucji/organizacji są *kontakty telefoniczne, konkursy, festyny, kontakty e-mailowe, wystawki prac dzieci, zajęcia otwarte, akademie/uroczystości okolicznościowe, wycieczki*. Nauczyciele rzadko podejmują takie formy jak *korespondencja listowna, klub dla rodziców/dziadków, zajęcia kulinarne, spotkania z radą rodziców, spotkania zespołowe, badania sondażowe, spotkania ze specjalistami/ekspertami, spartakiady, korzystanie ze strony internetowej, imprezy czytelnicze, kiermasze, konsultacje indywidualne, gazetki przedszkolne, akcje charytatywne, konkursy* (wykres 3.11).

Tabela 3.39. Formy współpracy podejmowane przez nauczycieli przedszkoli na rzecz instytucji/organizacji a wielkość miejscowości w której znajduje się instytucja/organizacja

Formy współpracy	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		miasto małe		miasto duże		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Akcje charytatywna	75	60,5	52	25,4	18	15,7	59,639	<0,000**
Badania sondażowe (np. ankieta)	32	25,8	47	22,9	27	23,5	0,371	0,831
Prowadzenie bloga	16	12,9	31	15,1	10	8,7	3,342	0,188
Dyżury cotygodniowe/comiesięczne	14	11,3	31	15,1	13	11,3	1,856	0,395
Dzień otwarty	45	36,3	69	33,7	21	18,3	12,096	0,002**
Festyny	85	68,5	74	36,1	26	22,6	51,913	<0,000**
Gazetki przedszkolne	75	60,5	47	22,9	18	15,7	64,146	<0,000**
Imprezy czytelnicze	73	58,9	42	20,5	16	13,9	68,447	<0,000**
Warsztaty	35	28,2	50	24,4	23	20,0	2,644	0,267
Kiermasze	72	58,1	50	24,4	12	10,4	66,462	<0,000**
Klub dla rodziców/dziadków	29	23,4	29	14,1	10	8,7	10,495	0,005**
Koncerty (imprezy artystyczne, w których artystami muzykami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	32	25,8	44	21,5	16	13,9	5,850	0,054
Konkursy (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	83	66,9	91	44,4	30	26,1	37,591	<0,000**
Konsultacje indywidualne	42	33,9	62	30,2	33	28,7	1,069	0,586
Kontakty e-mailowe	40	32,3	79	38,5	57	49,6	5,353	0,069
Kontakty telefoniczne	53	42,7	114	55,6	60	52,2	5,325	0,070
Korespondencja listowna	32	25,8	71	34,6	31	27,0	4,524	0,104
Kronika przedszkola	24	19,4	46	22,4	15	13,0	5,113	0,078
Pikniki	28	22,6	61	29,8	21	18,3	6,824	0,033*
Pomoc psychologiczno-pedagogiczna	25	20,2	44	21,5	22	19,1	0,595	0,743
Spartakiady (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	67	54,0	39	19,0	13	11,3	63,809	<0,000**
Spotkania zespołowe	40	32,3	45	22,0	19	16,5	8,853	0,012*
Akademie/Uroczystości okolicznościowe	48	38,7	84	41,0	31	27,0	7,890	0,019*

Spotkania z radą przedszkola	33	26,6	47	22,9	14	12,2	8,902	0,012*
Spotkania z radą rodziców	35	28,2	51	24,9	14	12,2	10,851	0,004**
Spotkania ze specjalistami/ekspertami	33	26,6	53	25,9	27	23,5	0,702	0,704
Korzystanie ze strony internetowej	43	34,7	56	27,3	22	19,1	7,785	0,020*
Szkolenia	31	25,0	46	22,4	16	13,9	5,565	0,059
Teatr (spektakle, w których aktorami są m.in. przedstawiciele instytucji/organizacji)	35	28,2	48	23,4	22	19,1	3,144	0,208
Ulotki	63	50,8	39	19,0	11	9,6	58,991	<0,000**
Wycieczki	60	48,4	79	38,5	23	20,0	21,674	<0,000**
Wystawki prac dzieci	53	42,7	79	38,5	28	24,3	10,759	0,005**
Zajęcia kulinarne (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	31	25,0	28	13,7	14	12,2	9,147	0,010*
Zajęcia otwarte	75	60,5	57	27,8	28	24,3	41,402	<0,000**
Zajęcia relaksacyjne (spotkania, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	27	21,8	35	17,1	13	11,3	5,099	0,078
Zawody sportowe (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	38	30,6	40	19,5	14	12,2	12,878	0,002**
Zebrania grupowe	30	24,2	36	17,6	15	13,0	5,381	0,068
Zebrania ogólne	18	14,5	42	20,5	15	13,0	4,379	0,112
Zebrania z udziałem specjalisty(ów)	34	27,4	52	25,4	22	19,1	3,096	0,213
Prace na rzecz przedszkola	23	18,5	42	20,5	16	13,9	2,838	0,242

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja silnie różnicuje formy współpracy, podejmowane przez przedszkola na rzecz instytucji/organizacji. Im mniejsza miejscowość, tym więcej instytucji/organizacji deklaruje, że przedszkola podejmują na ich rzecz takie formy współpracy jak *akcje charytatywne, dzień otwarty, festyny, gazetki przedszkola, imprezy czytelnicze, kiermasze, klub dla rodziców/dziadków, konkursy, spartakiady, spotkania zespołowe, spotkania z radą rodziców, korzystanie ze strony internetowej, ulotki, wycieczki, wystawki prac dzieci oraz zawody sportowe*. Zdecydowanie więcej przedstawicieli instytucji/organizacji ze wsi niż z miast wskazało na *zajęcia kulinarne i zajęcia otwarte*. Z kolei na *pikniki i akademie/uroczystości okolicznościowe* wskazało zdecydowanie najwięcej przedstawicieli instytucji/organizacji z małych miast, a najmniej z dużych miast, natomiast na *spotkania z radą rodziców* zdecydowanie więcej przedstawicieli instytucji/organizacji ze wsi i z małych miast niż z dużych miast (tab. 3.39).

Tabela 3.40. Formy współpracy podejmowane przez przedszkola na rzecz instytucji/ organizacji a staż instytucji/organizacji we współpracy z przedszkolami

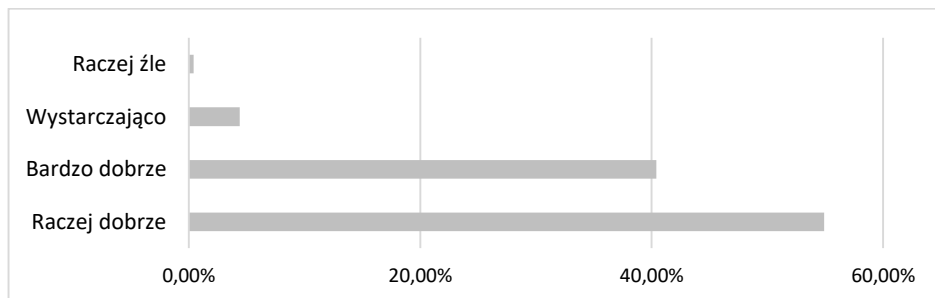
Formy współpracy	Staż współpracy z przedszkolami						Test Chi-2	
	do 10		od 11 do 25		powyżej 25		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Akcje charytatywne	61	48,4	61	34,1	21	15,3	33,006	<0,000**
Badania sondażowe (np. ankieta)	44	34,9	30	16,8	33	24,1	11,318	0,003**
Prowadzenie bloga	29	23,0	13	7,3	15	10,9	15,895	<0,000**
Dyżury cotygodniowe/comiesięczne	27	21,4	18	10,1	14	10,2	9,467	0,009**
Dzień otwarty	60	47,6	38	21,2	39	28,5	21,382	<0,000**
Festyny	63	50,0	80	44,7	42	30,7	12,548	0,002**
Gazetki przedszkolne	45	35,7	67	37,4	29	21,2	12,759	0,002**
Imprezy czytelnicze	49	38,9	60	33,5	23	16,8	18,524	<0,000**
Warsztaty	53	42,1	27	15,1	29	21,2	27,364	<0,000**
Kiermasze	49	38,9	63	35,2	22	16,1	21,126	<0,000**
Klub dla rodziców/dziadków	39	31,0	13	7,3	16	11,7	32,202	<0,000**
Koncerty (imprezy artystyczne, w których artystami muzykami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	43	34,1	25	14,0	24	17,5	17,882	<0,000**
Konkursy (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	66	52,4	93	52,0	46	33,6	15,372	<0,000**
Konsultacje indywidualne	56	44,4	39	21,8	44	32,1	14,451	<0,000**
Kontakty e-mailowe	57	45,2	54	30,2	60	43,8	5,830	0,054
Kontakty telefoniczne	70	55,6	75	41,9	78	56,9	4,387	0,112
Korespondencja listowna	50	39,7	40	22,3	43	31,4	8,382	0,015*
Kronika przedszkola	35	27,8	33	18,4	21	15,3	6,868	0,032*
Pikniki	46	36,5	36	20,1	30	21,9	10,595	0,005**
Pomoc psychologiczno-pedagogiczna	32	25,4	34	19,0	29	21,2	1,408	0,495
Spartakiady (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i inne osoby)	44	34,9	54	30,2	20	14,6	16,991	<0,000**
Spotkania zespołowe	46	36,5	28	15,6	31	22,6	15,726	<0,000**
Akademie/Uroczystości okolicznościowe	68	54,0	51	28,5	43	31,4	20,027	<0,000**
Spotkania z radą przedszkola	42	33,3	30	16,8	23	16,8	13,672	0,001**
Spotkania z radą rodziców	47	37,3	25	14,0	29	21,2	20,703	<0,000**
Spotkania ze specjalistami/ekspertami	51	40,5	31	17,3	30	21,9	19,943	<0,000**
Korzystanie ze strony internetowej	53	42,1	34	19,0	33	24,1	18,469	<0,000**
Szkolenia	46	36,5	22	12,3	28	20,4	23,086	<0,000**
Teatr (spektakle, w których aktorami są m.in. przedstawiciele instytucji/organizacji)	50	39,7	28	15,6	28	20,4	22,460	<0,000**
Ulotki	36	28,6	55	30,7	22	16,1	11,523	0,003**

Wycieczki	69	54,8	58	32,4	37	27,0	22,630	<0,000**
Wystawki prac dzieci	53	42,1	60	33,5	51	37,2	1,521	0,468
Zajęcia kulinarne (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	41	32,5	19	10,6	14	10,2	30,026	<0,000**
Zajęcia otwarte	57	45,2	77	43,0	29	21,2	23,039	<0,000**
Zajęcia relaksacyjne (spotkania, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	38	30,2	20	11,2	20	14,6	18,153	<0,000**
Zawody sportowe (imprezy, których członkami są dzieci, rodzice, dziadkowie, nauczyciele i in.)	45	35,7	24	13,4	22	16,1	23,160	<0,000**
Zebrania grupowe	40	31,7	20	11,2	22	16,1	19,759	<0,000**
Zebrania ogólne	29	23,0	21	11,7	27	19,7	5,803	0,055
Zebrania z udziałem specjalisty(ów)	47	37,3	35	19,6	27	19,7	14,008	0,001**
Praca na rzecz przedszkola	34	27,0	24	13,4	24	17,5	8,083	0,018*

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Przeprowadzone badania wykazały, że staż współpracy instytucji/organizacji z przedszkolami bardzo silnie wpływa na podejmowane przez nauczycieli przedszkoli inicjatywy wobec instytucji/organizacji. Im krótsza współpraca z przedszkolami, tym więcej przedstawicieli instytucji/organizacji uważa, że przedszkola podejmują na ich rzecz *akcje charytatywne, festyny, imprezy czytelnicze, kronikę przedszkolną, spartakiady* oraz *wycieczki*. Inicjatywy takie jak *badania sondażowe, dzień otwarty, korespondencję listowną, spotkania zespołowe, spotkania z radą rodziców* oraz *szkolenia* wskazywali zdecydowanie najczęściej przedstawiciele instytucji/organizacji, współpracujących z przedszkolami do 10 lat, a najrzadziej przedstawiciele instytucji/organizacji, współpracujących z przedszkolami od 11 do 25 lat (tabela 3.40). Instytucje/organizacje, współpracujące z przedszkolami do 10 lat znacznie częściej od pozostałych otrzymują ze strony przedszkoli propozycje takich inicjatyw jak *prowa-dzenie bloga, dyżury cotygodniowe/comiesięczne, warsztaty, koncerty, pikniki, akademie/uroczystości okolicznościowe, spotkania z radą przedszkola, spotkania ze specjalistami/ekspertami, korzystanie ze strony internetowej, teatr, zajęcia kulinarne, zajęcia relaksacyjne, zawody sportowe, zebrania grupowe, zebrania z udziałem specjalisty(ów)* oraz *praca na rzecz przedszkola*. Z kolei na formy takie jak *gazetki przedszkolne, kiermasze, klub dla rodziców/dziadków, konkursy, ulotki* oraz *zajęcia otwarte* wskazało zdecydowanie więcej przedstawicieli instytucji/organizacji współpracujących z przedszkolami do 25 lat niż powyżej 25 lat. *Konsultacje indywidualne* były wskazywane najczęściej przez

przedstawicieli instytucji/organizacji, współpracujących z przedszkolami do 10 lat, a najrzadziej przez przedstawicieli instytucji/organizacji, współpracujących od 11 do 25 lat.

Wykres 3.12. Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych badanych przedstawicieli instytucji/organizacji

Badani *raczej dobrze* oraz *bardzo dobrze* ocenili swoje umiejętności komunikacyjne (wykres 3.12).

Tabela 3.41. Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych przedstawicieli instytucji/organizacji a wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja

Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych	Wielkość miejscowości					
	wieś		miasto małe		miasto duże	
	N	%	N	%	N	%
Raczej źle	1	0,7	1	0,4	0	0,0
Wystarczająco	9	6,0	13	5,4	2	1,4
Raczej dobrze	87	58,0	121	50,0	84	57,9
Bardzo dobrze	53	35,3	107	44,2	59	40,7
Ogółem	150	100,0	242	100,0	145	100,0
Test Chi-2: Chi-2=8,568, p=0,199						
Test Kruskala-Wallisa: H=3,199, p=0,202						
Współczynnik korelacji rho Spearmana: rho=0,061, p=0,158						

Nie ma istotnej statystycznie zależności pomiędzy oceną własną umiejętności komunikacyjnych pracowników instytucji/organizacji, którzy realizują współpracę z nauczycielami przedszkoli a wielkością miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja. Nie ma również istotnych statystycznie różnic pomiędzy respondentami z instytucji/organizacji, znajdujących się w miejscowościach o różnej wielkości, pod względem oceny własnych umiejętności komunikacyjnych pracowników instytucji/organizacji, którzy realizują współpracę z nauczycielami przedszkoli. Nie ma również korelacji liniowej pomiędzy oceną własnych umiejętności komunikacyjnych pracowników instytucji/

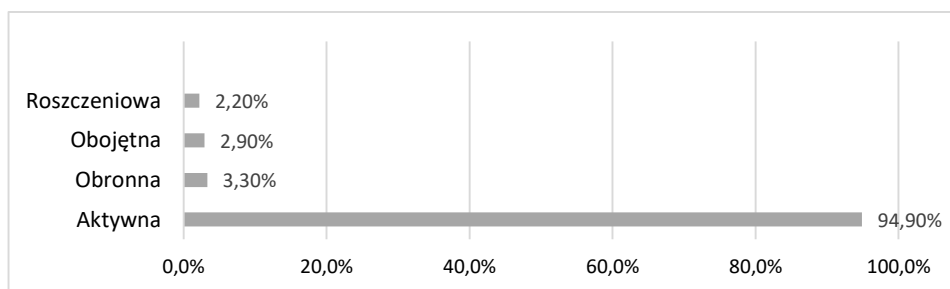
organizacji, którzy realizują współpracę z nauczycielami przedszkoli a wielkością miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja (tabela 3.41).

Tabela 3.42. Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych badanych przedstawicieli instytucji/organizacji a staż instytucji/organizacji we współpracy z przedszkolami

Ocena własnych umiejętności komunikacyjnych	Staż współpracy z przedszkolami					
	do 10		11-25		powyżej 25	
	N	%	N	%	N	%
Raczej źle	1	0,7	1	0,5	0	0,0
Wystarczająco	5	3,3	8	3,9	11	6,4
Raczej dobrze	75	49,0	117	56,5	101	58,7
Bardzo dobrze	72	47,1	81	39,1	60	34,9
Ogółem	153	100,0	207	100,0	172	100,0

Test Chi-2: Chi-2=7,673, p=0,263
 Test Kruskala-Wallisa: H=5,388, p=0,068
 Współczynnik korelacji rho Spearmana: rho=-0,100, p=0,021*

Nie ma istotnej statystycznie zależności pomiędzy oceną własną umiejętności komunikacyjnych pracowników instytucji/organizacji, którzy realizują współpracę z nauczycielami przedszkoli a stażem współpracy z przedszkolami. Nie ma również istotnych statystycznie różnic pomiędzy respondentami z instytucji/organizacji o różnym stażu współpracy pod względem oceny własnych umiejętności komunikacyjnych pracowników instytucji/organizacji, którzy realizują współpracę z nauczycielami przedszkoli. Współczynnik korelacji rho Spearmana wykazał natomiast słabą, ale istotną statystycznie, ujemną korelację między tymi zmiennymi. Zatem im krótszy czas współpracy, tym lepsza ocena własnych umiejętności komunikacyjnych pracowników instytucji/organizacji, którzy realizują współpracę z nauczycielami przedszkoli (tabela 3.42).

N= 550; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.13. Postawy reprezentowane przez nauczycieli przedszkoli jako partnerów współpracy z instytucjami/organizacjami

Badani przedstawiciele instytucji/organizacji najczęściej wskazywali *postawę aktywną*, a najrzadziej *postawę roszczeniową* (wykres 3.13).

Tabela 3.43. Postawy reprezentowane przez nauczycieli przedszkoli jako partnerów a wielkość miejscowości w której znajduje się instytucja/organizacja

Postawy	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		miasto małe		miasto duże		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Aktywna	139	92,7	227	93,8	143	98,6	6,152	0,046*
Roszczeniowa	3	2,0	5	2,1	3	2,1	0,002	0,999
Obronna	8	5,3	6	2,5	4	2,8	2,544	0,280
Obojętna	6	4,0	6	2,5	4	2,8	0,774	0,679

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

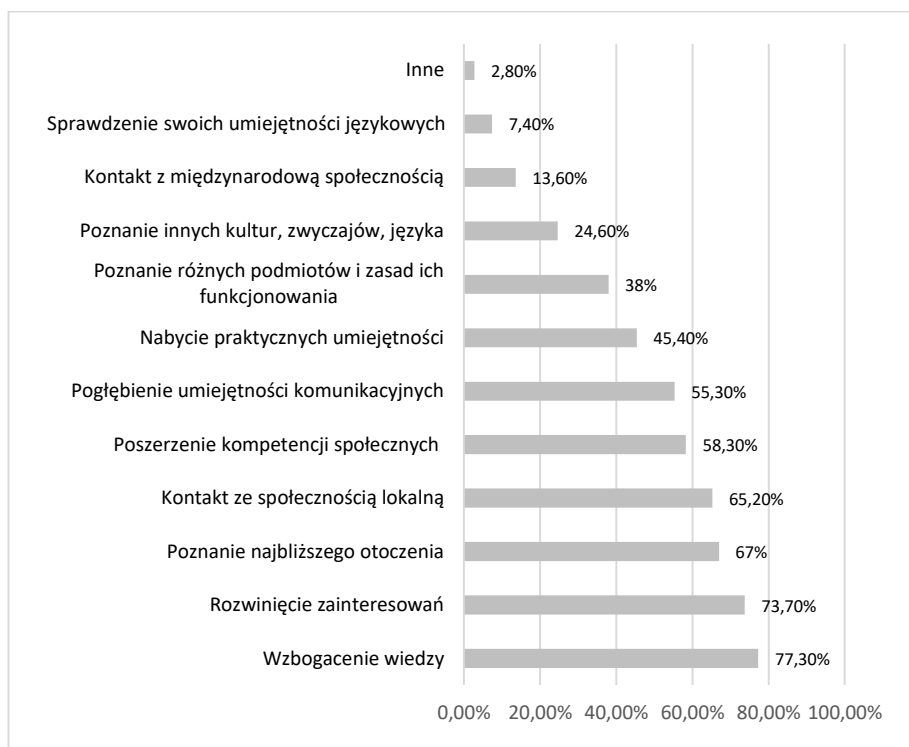
Jak się okazało, im większa miejscowość, tym więcej badanych uważa, że nauczyciele przedszkoli jako partnerzy współpracy prezentują *postawę aktywną* (tabela 3.43).

Tabela 3.44. Postawy reprezentowane przez nauczycieli przedszkoli a staż instytucji/organizacji we współpracy z przedszkolami

Postawy	Staż współpracy z przedszkolami						Test Chi-2	
	do 10		od 11 do 25		powyżej 25		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Aktywna	147	96,1	196	94,7	161	93,6	1,445	0,486
Roszczeniowa	3	2,0	6	2,9	2	1,2	1,427	0,490
Obronna	5	3,3	8	3,9	5	2,9	0,282	0,868
Obojętna	1	0,7	6	2,9	9	5,2	5,782	0,056

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Nie ma istotnej statystycznie zależności pomiędzy opinią przedstawicieli instytucji/organizacji na temat postaw reprezentowanych przez nauczycieli przedszkoli jako partnerów współpracy a stażem instytucji/organizacji we współpracy z przedszkolami (tabela 3.44).

N = 537; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.14. Korzyści dla dzieci, jakie zdaniem przedstawicieli instytucji/organizacji wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami

Pytani o korzyści dla dzieci, jakie ich zdaniem wynikają ze współpracy przedszkola ze instytucjami/organizacjami, badani najczęściej wskazywali na *wzbogacenie wiedzy* oraz *rozwinięcie zainteresowań*. Zdecydowanie ponad połowa respondentów za korzyść dla dzieci uznaje także *poznanie najbliższego otoczenia* oraz *kontakt ze społecznością lokalną*, a ponad połowa *poszerzenie kompetencji społecznych* oraz *pogłębienie umiejętności komunikacyjnych*. Blisko połowa respondentów wskazała także na *nabycie praktycznych umiejętności* oraz *poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania*. Pozostałe warianty odpowiedzi wybrało zdecydowanie mniej badanych (wykres 3.14).

Tabela 3.45. Korzyści dla dzieci, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a wielkość miejscowości w której znajduje się instytucja/organizacja

Korzyści dla dzieci	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		miasto małe		miasto duże			
	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Kontakt ze społecznością lokalną	117	79,1	145	60,2	82	58,2	18,015	<0,000**
Poznanie najbliższego otoczenia	99	66,9	167	69,3	88	62,4	2,794	0,247
Rozwinięcie zainteresowań	100	67,6	180	74,7	110	78,0	3,818	0,148
Poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania	41	27,7	99	41,1	60	42,6	8,755	0,013*
Wzbogacenie wiedzy	118	79,7	185	76,8	107	75,9	0,972	0,615
Poszerzenie kompetencji społecznych	59	39,9	144	59,8	105	74,5	33,818	<0,000**
Pogłębienie umiejętności komunikacyjnych	76	51,4	125	51,9	93	66,0	7,105	0,029*
Nabycie praktycznych umiejętności	53	35,8	108	44,8	80	56,7	11,742	0,003**
Kontakt z międzynarodową społecznością	41	27,7	13	5,4	17	12,1	39,315	<0,000**
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	47	31,8	39	16,2	45	31,9	16,375	<0,000**
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	8	5,4	12	5,0	17	12,1	7,255	0,027*
Inne	1	0,7	8	3,3	6	4,3	3,698	0,157

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

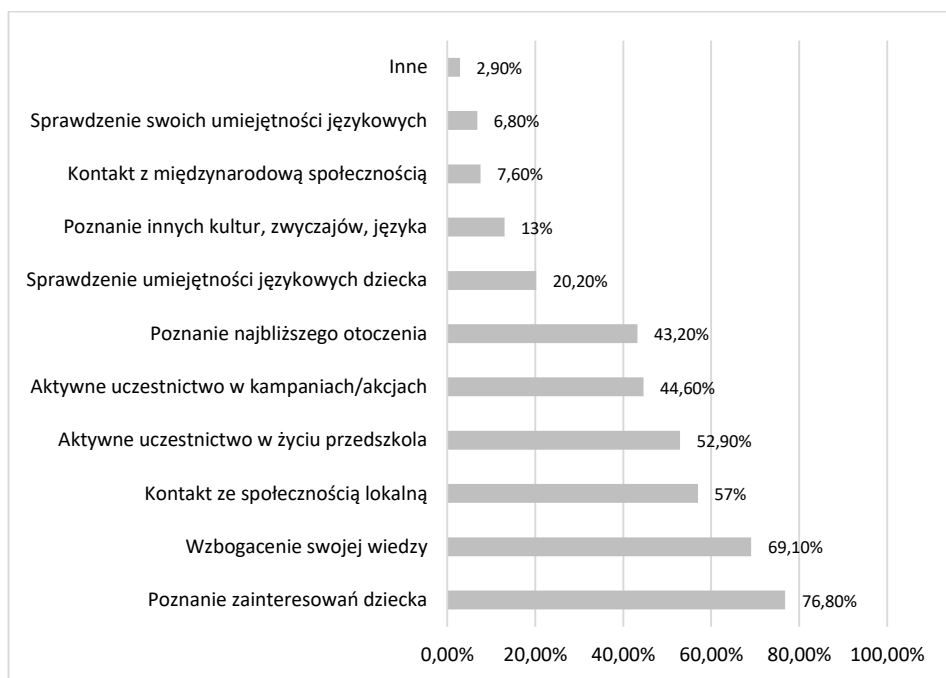
Wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja silnie różnicuje opinię badanych na temat korzyści dla dzieci, jakie wynikają ze współpracy przedszkola z instytucjami/organizacjami. Reprezentanci instytucji/organizacji ze wsi znacząco częściej od reprezentantów instytucji/organizacji miejskich wskazywali na *kontakt ze społecznością lokalną* oraz *kontakt z międzynarodową społecznością*. Z kolei przedstawiciele instytucji/organizacji z miasta znacząco częściej od przedstawicieli instytucji/organizacji ze wsi wskazywali na *poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania*. Im większa miejscowość, tym więcej wskazań na *poszerzenie kompetencji społecznych* oraz *nabycie praktycznych umiejętności*. Respondenci z dużych miast wyraźnie częściej od respondentów z małych miast i wsi uważają za korzyść dla dzieci *pogłębienie umiejętności komunikacyjnych* oraz *sprawdzenie swoich umiejętności językowych*. Natomiast na *poznanie innych kultur, zwyczajów i języka* wskazało znacznie mniej badanych z małych miast niż ze wsi i miast dużych (tabela 3.45).

Tabela 3.46. Korzyści dla dzieci, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a staż instytucji /organizacji we współpracy z przedszkolami

Korzyści dla dzieci	Staż współpracy z przedszkolami						Test Chi-2	
	do 10		od 11 do 25		powyżej 25		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kontakt ze społecznością lokalną	87	57,6	140	68,6	116	67,8	5,262	0,072
Poznanie najbliższego otoczenia	107	70,9	108	52,9	136	79,5	30,884	<0,000**
Rozwinięcie zainteresowań	111	73,5	130	63,7	146	85,4	22,089	<0,000**
Poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania	50	33,1	62	30,4	84	49,1	15,574	<0,000**
Wzbogacenie wiedzy	108	71,5	169	82,8	129	75,4	6,287	0,043*
Poszerzenie kompetencji społecznych	91	60,3	93	45,6	122	71,3	25,620	<0,000**
Pogłębienie umiejętności komunikacyjnych	69	45,7	119	58,3	102	59,6	7,583	0,023*
Nabycie praktycznych umiejętności	75	49,7	80	39,2	83	48,5	4,975	0,083
Kontakt z międzynarodową społecznością	13	8,6	42	20,6	17	9,9	13,444	0,001**
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	31	20,5	54	26,5	43	25,1	1,735	0,420
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	13	8,6	9	4,4	17	9,9	4,612	0,100
Inne	6	4,0	3	1,5	6	3,5	2,367	0,306

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Staż instytucji/organizacji we współpracy z przedszkolami również wpływa na opinię przedstawicieli tychże instytucji/organizacji na temat korzyści dla dzieci, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Przedstawiciele instytucji/organizacji, które współpracują z przedszkolami od 11 do 25 znacząco rzadziej od pozostałych uważali, że dzieci odnoszą takie korzyści jak *poznanie bliższego otoczenia*, *rozwinięcie zainteresowań*, *poszerzenie kompetencji społecznych*, natomiast znacząco częściej od pozostałych wskazywali na *wzbogacanie wiedzy* oraz *kontakt z międzynarodową społecznością*. Jak się okazało, na *poznanie różnych podmiotów i zasad ich funkcjonowania* wskazało znacznie więcej przedstawicieli instytucji/organizacji, współpracujących ze szkołami powyżej 25 lat niż krócej, a na *pogłębienie umiejętności komunikacyjnych* zdecydowanie więcej przedstawicieli instytucji/organizacji, współpracujących ze szkołami co najmniej 11 lat niż mniej (tabela 3.46).

N=513; wszystkie odpowiedzi 2026; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.15. Korzyści dla rodziców, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami

Respondenci, pytani o korzyści dla rodziców, jakie ich zdaniem wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami, zdecydowanie najczęściej wskazywali na *poznanie zainteresowań dziecka*, a następnie na *wzbogacanie swojej wiedzy*. Ponad połowa za korzyść dla rodziców uznała także *kontakt ze społecznością lokalną* oraz *aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola*, a blisko połowa *aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach* oraz *poznanie najbliższego otoczenia* (wykres 3.15).

Tabela 3.47. Korzyści dla rodziców, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja

Korzyści dla rodziców	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		miasto małe		miasto duże		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Poznanie najbliższego otoczenia	46	31,9	108	48,6	62	46,3	8,038	0,018*
Kontakt ze społecznością lokalną	98	68,1	122	55,0	68	50,7	11,912	0,003**
Poznanie zainteresowań dziecka	116	80,6	158	71,2	110	82,1	8,441	0,015*
Wzbogacenie swojej wiedzy	101	70,1	156	70,3	90	67,2	0,898	0,638
Kontakt z międzynarodową społecznością	5	3,5	17	7,7	14	10,4	4,784	0,091
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	7	4,9	28	12,6	29	21,6	16,563	<0,000**
Sprawdzenie umiejętności językowych dziecka	47	32,6	31	14,0	23	17,2	21,936	<0,000**
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	5	3,5	14	6,3	15	11,2	6,333	0,042*
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	70	48,6	102	45,9	52	38,8	3,574	0,167
Aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola	103	71,5	98	44,1	64	47,8	31,558	<0,000**
Inne	0	0,0	5	2,3	10	7,5	13,773	0,001**

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiadek na s. 92

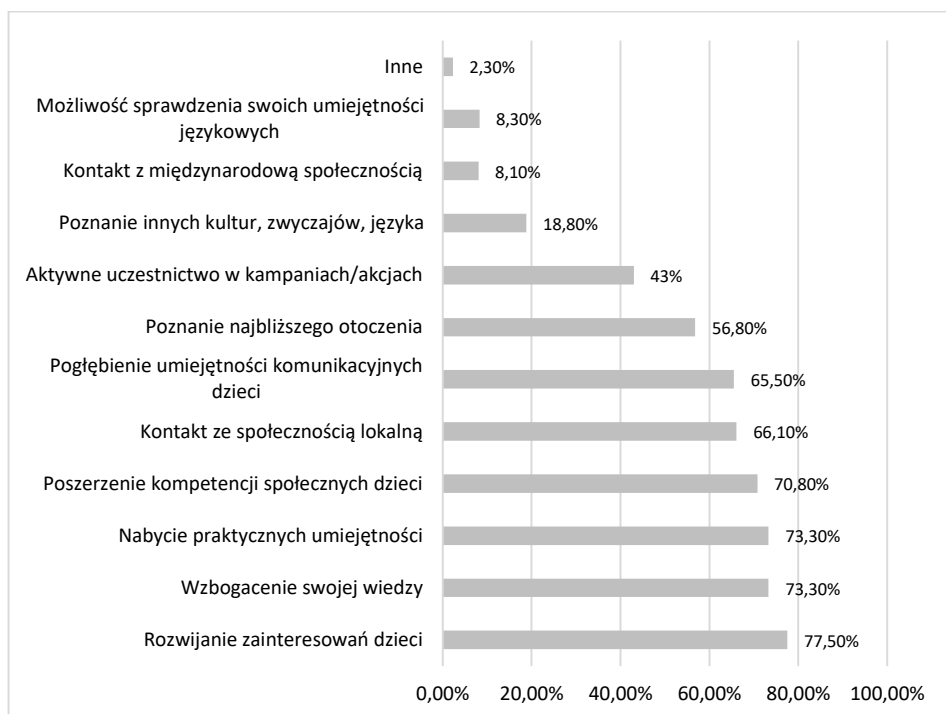
Wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja znacząco wpływa na opinię jej przedstawicieli na temat korzyści dla rodziców, wynikających ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Respondenci z miasta znacznie częściej od respondentów ze wsi wskazywali na *poznanie najbliższego otoczenia*, a znacznie rzadziej na *aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola*. Im większa miejscowość, tym więcej odpowiedzi: *poznanie innych kultur, zwyczajów, języka, sprawdzenie swoich umiejętności językowych* oraz *inne*, natomiast mniej odpowiedzi *kontakt ze społecznością lokalną*. Na *poznanie zainteresowań dziecka* wskazało znacznie mniej przedstawicieli instytucji/organizacji z małych miast niż z pozostałych miejscowości, a na *sprawdzenie umiejętności językowych dziecka* znacznie więcej badanych z instytucji/organizacji ze wsi niż z miast (tabela 3.47).

Tabela 3.48. Korzyści dla rodziców, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a staż instytucji/organizacji we współpracy z przedszkolami

Korzyści dla rodziców	Staż współpracy z przedszkolami						Test Chi-2	
	do 10		od 11 do 25		powyżej 25		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Poznanie najbliższego otoczenia	60	43,8	72	37,5	83	49,7	6,929	0,031*
Kontakt ze społecznością lokalną	84	61,3	110	57,3	93	55,7	0,111	0,946
Poznanie zainteresowań dziecka	81	59,1	157	81,8	144	86,2	39,609	<0,000**
Wzbogacenie swojej wiedzy	91	66,4	137	71,4	115	68,9	2,227	0,328
Kontakt z międzynarodową społecznością	11	8,0	10	5,2	16	9,6	2,867	0,238
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	17	12,4	18	9,4	28	16,8	5,175	0,075
Sprawdzenie umiejętności językowych dziecka	23	16,8	51	26,6	29	17,4	6,284	0,043*
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	10	7,3	10	5,2	14	8,4	1,688	0,430
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	37	27,0	99	51,6	86	51,5	27,082	<0,000**
Aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola	64	46,7	102	53,1	97	58,1	6,587	0,037*
Inne	2	1,5	7	3,6	6	3,6	1,785	0,410

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Analiza danych pozwala na stwierdzenie, że staż instytucji/organizacji we współpracy z nauczycielami przedszkoli ma znaczący wpływ na opinię przedstawicieli tychże instytucji/organizacji na temat korzyści dla rodziców, jakie wynikają ze współpracy przedszkola ze środowiskiem społecznym. Okazało się, że na *poznanie najbliższego otoczenia* wskazało najwięcej badanych z instytucji/organizacji, współpracujących powyżej 25 lat, a najmniej z instytucji/organizacji współpracujących od 11 do 25 lat. Z kolei na *poznanie zainteresowań dziecka*, *aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach* oraz *aktywne uczestnictwo w życiu przedszkola* wskazało znacznie więcej przedstawicieli instytucji/organizacji, współpracujących więcej niż 10 lat niż do 10 lat. *Sprawdzenie umiejętności językowych dziecka* zaznaczali częściej od pozostałych przedstawiciele instytucji/organizacji, współpracujących z przedszkolami od 11 do 25 lat (tabela 3.48).

N= 528; Wszystkie odpowiedzi 2977; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.16. Korzyści dla nauczycieli, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami

Respondenci wskazywali na następujące korzyści dla nauczycieli, jakie ich zdaniem wynikają ze współpracy przedszkola z instytucjami/organizacjami: *rozwijanie zainteresowań dzieci, wzbogacenie swojej wiedzy, nabycie praktycznych umiejętności, poszerzanie kompetencji społecznych dzieci, kontakt ze społecznością lokalną oraz pogłębianie umiejętności komunikacyjnych dzieci*. Ponad połowa badanych za korzyść dla nauczycieli uważa również *poznanie najbliższego otoczenia*, a niemal połowa *aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach*. Pozostałe odpowiedzi wybierane były przez niewielu respondentów (wykres 3.16).

Tabela 3.49. Korzyści dla nauczycieli, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja

Korzyści dla nauczycieli	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		miasto małe		miasto duże			
	N	%	N	%	N	%	Chi-2	p
Kontakt ze społecznością lokalną	115	78,2	137	58,8	91	64,5	16,284	<0,000**
Poznanie najbliższego otoczenia	94	63,9	126	54,1	75	53,2	5,030	0,081
Poszerzenie kompetencji społecznych dzieci	110	74,8	154	66,1	105	74,5	5,315	0,070
Pogłębienie umiejętności komunikacyjnych dzieci	111	75,5	136	58,4	95	67,4	12,977	0,002**
Rozwinięcie zainteresowań dzieci	122	83,0	175	75,1	107	75,9	4,264	0,119
Wzbogacenie swojej wiedzy	111	75,5	171	73,4	100	70,9	0,958	0,619
Nabycie praktycznych umiejętności	123	83,7	171	73,4	88	62,4	16,355	<0,000**
Kontakt z międzynarodową społecznością	8	5,4	15	6,4	19	13,5	7,784	0,020*
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	46	31,3	22	9,4	30	21,3	29,687	<0,000**
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	8	5,4	17	7,3	18	12,8	5,595	0,061
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	75	51,0	97	41,6	52	36,9	6,543	0,038*
Inne	1	0,7	4	1,7	7	5,0	6,525	0,038*

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

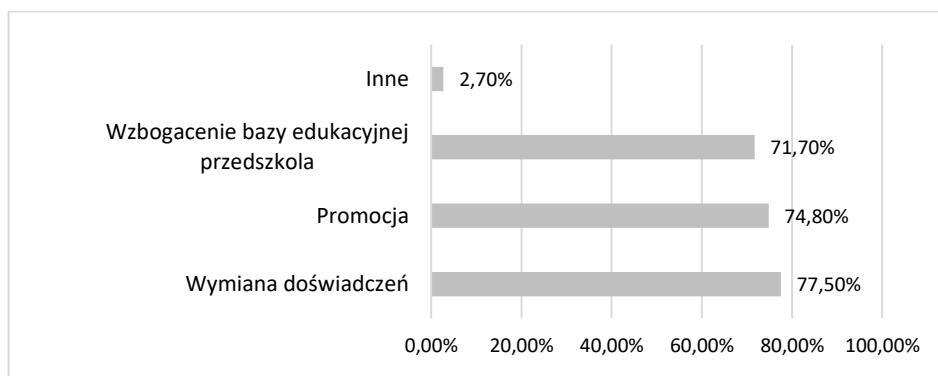
Wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja wpływa na opinię przedstawicieli na temat korzyści dla nauczycieli, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Znacznie więcej badanych ze wsi niż z miast wskazało na *kontakt ze społecznością lokalną*, *pogłębienie umiejętności komunikacyjnych dzieci*, *nabycie praktycznych umiejętności* oraz *aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach*. Z kolei *kontakt z międzynarodową społecznością* oraz odpowiedź *inne* wskazywało zdecydowanie więcej badanych z dużych miast niż z miast małych oraz ze wsi. Natomiast *poznanie innych kultur, zwyczajów, języka* wybrało o wiele więcej przedstawicieli instytucji/organizacji ze wsi niż z małych miast (tabela 3.49).

Tabela 3.50. Korzyści dla nauczycieli, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a staż instytucji/organizacji we współpracy z przedszkolami

Korzyści dla nauczycieli	Staż współpracy z przedszkolami						Test Chi-2	
	do 10		od 11 do 25		powyżej 25		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kontakt ze społecznością lokalną	85	57,8	135	67,2	121	71,6	7,518	0,023*
Poznanie najbliższego otoczenia	77	52,4	118	58,7	96	56,8	1,665	0,435
Poszerzanie kompetencji społecznych dzieci	101	68,7	141	70,1	124	73,4	1,258	0,533
Pogłębianie umiejętności komunikacyjnych dzieci	87	59,2	127	63,2	124	73,4	8,300	0,016*
Rozwinięcie zainteresowań dzieci	105	71,4	164	81,6	131	77,5	5,341	0,069
Wzbogacenie swojej wiedzy	101	68,7	153	76,1	123	72,8	2,669	0,263
Nabycie praktycznych umiejętności	110	74,8	146	72,6	122	72,2	0,099	0,952
Kontakt z międzynarodową społecznością	18	12,2	7	3,5	17	10,1	9,854	0,007**
Poznanie innych kultur, zwyczajów, języka	21	14,3	45	22,4	29	17,2	4,054	0,132
Sprawdzenie swoich umiejętności językowych	14	9,5	8	4,0	21	12,4	9,038	0,011*
Aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach	41	27,9	95	47,3	86	50,9	20,047	<0,000**
Inne	2	1,4	6	3,0	4	2,4	1,017	0,602

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Staż współpracy nauczycieli przedszkoli również wpływa na opinię respondentów na temat korzyści dla nauczycieli, jakie wynikają ze współpracy przedszkola z instytucjami/organizacjami. Im dłuższy staż współpracy, tym więcej badanych wskazało na *kontakt ze społecznością lokalną* oraz *pogłębianie umiejętności komunikacyjnych dzieci*. Z kolei na *kontakt z międzynarodową społecznością* oraz *sprawdzenie swoich umiejętności językowych* wskazywali rzadziej od pozostałych przedstawiciele instytucji/organizacji współpracujących z przedszkolami od 11 do 25 lat. Korzyść *aktywne uczestnictwo w kampaniach/akcjach* wybrało o wiele więcej przedstawicieli instytucji/organizacji współpracujących z przedszkolami dłużej niż 10 lat niż do 10 lat (tabela 3.50).

N = 520; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.17. Korzyści dla instytucji/organizacji, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkola z instytucjami/organizacjami

Respondenci, pytani o korzyści dla instytucji/organizacji, jakie ich zdaniem wynikają ze współpracy przedszkola z instytucjami/organizacjami, podobnie często wskazywali na wszystkie wymienione w kwestionariuszu ankiety korzyści (wykres 3.17).

Tabela 3.51. Korzyści dla instytucji, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkola z instytucjami/organizacjami a wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja

Korzyści dla instytucji/ organizacji	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		miasto małe		miasto duże		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Wymiana doświadczeń	115	79,3	178	76,1	104	77,6	0,967	0,617
Promocja	125	86,2	171	73,1	87	64,9	19,720	<0,000**
Wzbogacenie bazy edukacyjnej przedszkola	103	71,0	166	70,9	99	73,9	0,006	0,997
Inne	1	0,7	6	2,6	7	5,2	5,056	0,080

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

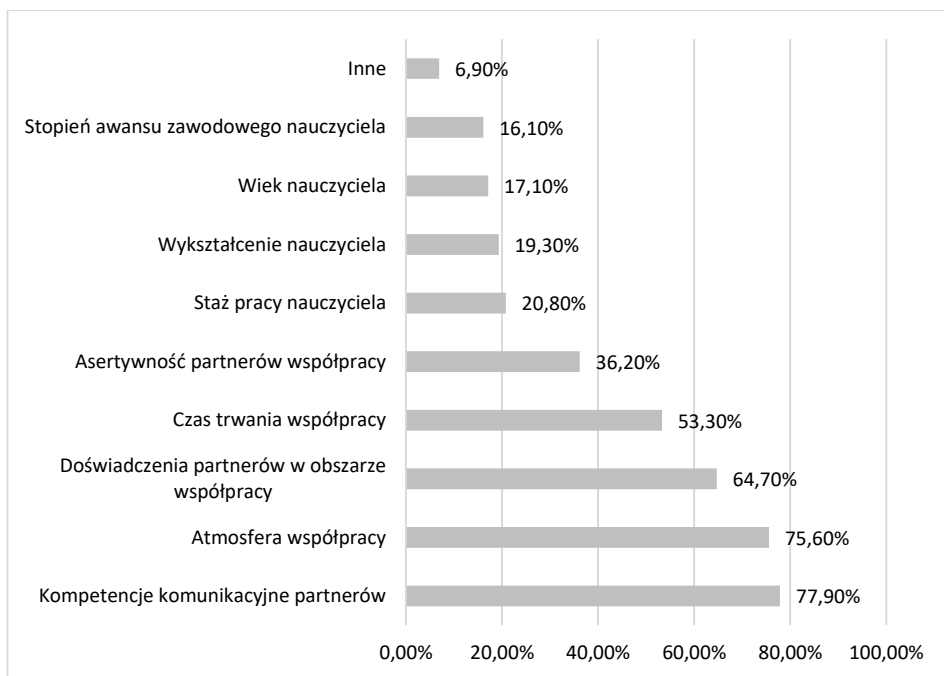
Im mniejsza miejscowość, w której znajduje się instytucja/organizacja, tym więcej badanych wskazało na *promocję* jako korzyść odnoszoną przez instytucję/organizację dzięki współpracy z nauczycielami przedszkoli (tabela 3.51).

Tabela 3.52. Korzyści dla instytucji, jakie wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a staż instytucji we współpracy z przedszkolami

Korzyści dla instytucji/ organizacji	Staż współpracy z przedszkolami						Test Chi-2	
	do 10		od 11 do 25		powyżej 25		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Wymiana doświadczeń	115	77,7	161	80,9	117	71,8	5,237	0,073
Promocja	114	77,0	142	71,4	124	76,1	1,520	0,468
Wzbogacenie bazy edukacyjnej przedszkola	84	56,8	155	77,9	128	78,5	19,519	0,000**
Inne	2	1,4	5	2,5	7	4,3s	2,441	0,295

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Badani reprezentujący instytucje/organizacje, które współpracują z przedszkolami dłużej niż 10 lat zdecydowanie częściej od badanych reprezentujących instytucje/organizacje, współpracujące do 10 lat uważają, że *wzbogacenia bazy edukacyjnej* jest korzyścią, jaką odnoszą instytucje/organizacje dzięki współpracy przedszkola z instytucjami/organizacjami (tabela 3.52).

N = 533; % obserwacji nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Wykres 3.18. Czynniki ułatwiające współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami

Respondenci, pytani o czynniki ułatwiające współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami, zdecydowanie najczęściej wskazywali na *kompetencje komunikacyjne partnerów* oraz *atmosferę współpracy*. Ponad połowa respondentów wskazała także na *doświadczenia partnerów w obszarze współpracy* oraz *czas trwania współpracy*. Pozostałe czynniki były wskazywane zdecydowanie rzadziej (wykres 3.18).

Tabela 3.53. Czynniki ułatwiające współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami a wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja

Czynniki	Wielkość miejscowości						Test Chi-2	
	wieś		miasto małe		miasto duże		Chi-2 p	
	N	%	N	%	N	%		
Kompetencje komunikacyjne partnerów	103	71,5	186	80,5	113	81,3	4,298	0,117
Asertywność partnerów współpracy	73	50,7	73	31,6	43	30,9	16,571	<0,000**
Atmosfera współpracy	122	84,7	167	72,3	101	72,7	7,957	0,019*
Czas trwania współpracy	54	37,5	134	58,0	86	61,9	19,364	<0,000**
Wiek nauczyciela	31	21,5	34	14,7	21	15,1	3,361	0,184
Wykształcenie nauczyciela	25	17,4	35	15,2	41	29,5	11,954	0,003**
Staż pracy nauczyciela	27	18,8	44	19,0	37	26,6	3,614	0,164
Stopień awansu zawodowego nauczyciela	20	13,9	39	16,9	24	17,3	0,731	0,694
Doświadczenia partnerów w obszarze współpracy	95	66,0	147	63,6	92	66,2	0,396	0,820
Inne	3	2,1	13	5,6	19	13,7	15,868	<0,000**

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja różnicuje opinię respondentów na temat czynników, ułatwiających współpracę przedszkola z instytucjami/organizacjami. Zdecydowanie więcej badanych ze wsi niż z miast wskazało na *asertywność partnerów współpracy* oraz *atmosferę współpracy*, a zdecydowanie więcej respondentów z miast, niż ze wsi na *czas trwania współpracy* oraz wariant *inne*. Zdecydowanie więcej badanych z dużych miast niż ze wsi i z małych miast za ważny czynnik uważa natomiast *wykształcenie nauczyciela* (tabela 3.53).

Tabela 3.54. Czynniki ułatwiające współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami a staż instytucji/organizacji we współpracy z przedszkolami

Czynniki	Staż współpracy z przedszkolami						Test Chi-2	
	do 10		od 11 do 25		powyżej 25		Chi-2	p
	N	%	N	%	N	%		
Kompetencje komunikacyjne partnerów	114	77,6	153	78,9	131	77,5	0,166	0,920
Asertywność partnerów współpracy	49	33,3	79	40,7	60	35,5	1,491	0,475
Atmosfera współpracy	112	76,2	151	77,8	127	75,1	0,010	0,995
Czas trwania współpracy	76	51,7	97	50,0	99	58,6	4,210	0,122
Wiek nauczyciela	23	15,6	22	11,3	40	23,7	11,108	0,004**
Wykształcenie nauczyciela	24	16,3	31	16,0	41	24,3	5,642	0,060
Staż pracy nauczyciela	27	18,4	28	14,4	52	30,8	16,840	<0,000**
Stopień awansu zawodowego nauczyciela	11	7,5	24	12,4	47	27,8	28,629	<0,000**
Doświadczenia partnerów w obszarze współpracy	89	60,5	129	66,5	114	67,5	2,063	0,356
Inne	10	6,8	12	6,2	14	8,3	0,805	0,669

% nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź; * opis gwiazdek na s. 92

Staż instytucji/organizacji we współpracy z nauczycielami przedszkoli istotnie wpływa na opinię badanych dotyczącą *wieku nauczyciela*, *stażu pracy nauczyciela* oraz *stopnie awansu zawodowego nauczyciela* jako czynników ułatwiających współpracę przedszkola z instytucjami/organizacjami. Na czynniki te wskazało zdecydowanie więcej respondentów z instytucji/organizacji współpracujących z przedszkolami dłużej niż 25 lat niż do 25 lat (tabela 3.54).

3.5. Podsumowanie

Każda sfera rozwoju dziecka wymaga współpracy z innymi, wspierania się i uzupełniania. Zasadne stało się przyjęcie tezy że „Współpraca jest wynikiem życia w wolności, przepełnionego wolnością wyboru aktywności”²¹. Życie w „wolności” oznacza respektowanie norm, a tym samym uczenie się empatii i odpowiedzialności, opartej na zaufaniu.

²¹ H.K. Berg, *Maria Montessori – poszukiwanie życia razem z dziećmi*, Jedność, Kielce 2007, s. 70.

Rozważania teoretyczne i empiryczne umożliwiają sformułowanie wniosków, które są jednocześnie odpowiedziami na pytania badawcze. Na początku wypada odnieść się do determinantów, które oddziałują na współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Z analizy uzyskanych w procesie badawczym danych wykazano, że najczęściej wskazywanym przez respondentów celem współpracy z instytucjami/organizacjami było *rozwijanie zainteresowań dzieci*. zdaniem respondentów wybrane cele przeważnie realizowane są przez *kontakty telefoniczne, konkursy, festyny oraz akademie/uroczystości okolicznościowe*.

Zwrócono także uwagę na istotny determinant w kontaktach międzyludzkich, a mianowicie na ocenę własnych umiejętności komunikacyjnych, której przypisano wartość wysoką na skali Likerta. Pozytywną ocenę także uzyskały postawy partnerów współpracy. Innymi fundamentalnymi determinantami, zdaniem respondentów, które ułatwiają współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami są *kompetencje komunikacyjne partnerów oraz atmosfera współpracy*.

Drugie pytanie badawcze skoncentrowane zostało na korzyściach, które wynikają ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Istotne w odniesieniu do korzyści dla dzieci wydaje się podkreślenie, że nauczyciele przedszkoli akcentowali inne profity niż przedstawiciele instytucji/organizacji. W części wspólnej znalazło się jedynie *rozwinięcie zainteresowań*. Z kolei badani z obu grup ankietowanych, pytani o korzyści dla rodziców, wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami, najczęściej wskazywali na *poznanie zainteresowań dziecka*.

Uzyskane dane wskazały na następujące korzyści dla nauczycieli wynikające ze współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami: *rozwijanie zainteresowań dzieci, wzbogacenie swojej wiedzy, nabycie praktycznych umiejętności, poszerzanie kompetencji społecznych dzieci*.

Nie można pominąć także kwestii korzyści dla instytucji/organizacji, jakie zdaniem badanych wynikają ze współpracy przedszkola ze środowiskiem społecznym. Zdecydowanie najczęściej wskazywano na *wymianę doświadczeń, promocję, wzbogacenie bazy edukacyjnej przedszkola*.

Kolejny etap poszukiwań w projekcie badawczym odnosił się do zmiennych niezależnych, które oddziałują na determinanty oraz do korzyści współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Dane z badań sugerują, że wielkość miejscowości znacząco różnicuje wybór celów współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Szczególnie

nauczyciele przedszkoli z małych miejscowości za generalny cel stawiali *wzbogacenie wiedzy o najbliższym środowisku*. Na wybór celów współpracy przez instytucje/organizacje także znacząco oddziałuje staż współpracy nauczycieli przedszkoli z daną instytucją/organizacją. Uzyskane dane empiryczne sugerują, że grupa wiekowa, nad którą sprawują opiekę nauczyciele przedszkoli ma znaczenie dla formułowania celów współpracy.

W wyniku badań stwierdza się, że w zależności od wielkości miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja, różnicowane są formy współpracy podejmowane zarówno przez nauczycieli przedszkoli, jak i przez instytucje/organizacje. Staż współpracy instytucji/organizacji z nauczycielami przedszkoli jest czynnikiem bardzo silnie oddziałującym na wybór form współpracy przez nauczycieli przedszkoli oraz przez instytucje/organizacje. Natomiast nie ma istotnej statystycznie zależności pomiędzy samooceną poziomu komunikacji respondentów, a żadną z uwzględnionych w badaniach zmiennych. Na ocenę postaw partnerów oddziałuje wyłącznie wielkość miejscowości, w których pracują nauczyciele przedszkoli oraz znajdują się instytucje/organizacje.

W przypadku korzyści dla dzieci można dostrzec istotne oddziaływanie następujących czynników: wiek nauczycieli przedszkoli, stopień awansu zawodowego nauczycieli przedszkoli, wielkość miejscowości, grupa wiekowa dzieci oraz staż instytucji/organizacji we współpracy. Przedstawione wyniki badań w części empirycznej wskazują, że wiek nauczycieli przedszkoli, stopień awansu zawodowego nauczycieli przedszkoli, wielkość miejscowości pracy, wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja, czas współpracy, w opinii badanych znacząco oddziałują na korzyści dla rodziców.

Z kolei uzyskane dane sugerują, że największe oddziaływanie na korzyści dla nauczycieli ma wiek nauczycieli przedszkoli, stopień awansu zawodowego nauczycieli przedszkoli, wielkość miejscowości pracy, grupa wiekowa dzieci, wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja, czas współpracy.

W analizie danych uzyskano kolejny rezultat, którym jest istotna zależność między korzyściami dla instytucji/organizacji wynikającymi ze współpracy nauczycieli przedszkoli ze środowiskiem wychowawczym a wiekiem nauczycieli przedszkoli, stopniem awansu zawodowego nauczycieli przedszkoli, wielkością miejscowości, w której jest dana instytucja/organizacja i czasem współpracy.

Okazało się ponadto, że wiek nauczycieli przedszkoli, stopień awansu zawodowego nauczycieli przedszkoli, wielkość miejscowości pracy, grupy wiekowe dzieci, wielkość miejscowości, w której znajduje się instytucja/organizacja, czas współpracy różnicują wypowiedzi respondentów.

To, co można uznać za znaczące z punktu widzenia przedmiotu rozważań, to następujące zarysowujące się konkluzje:

Pierwsza związana jest z determinantami. W badaniach ujawniono, że fundamentalny cel współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami odnosi się do uaktywniania i rozwijania zainteresowań dzieci. Jednocześnie partnerzy wyznali, że najchętniej nawiązują kontakty przez telefony oraz spotykają się „twarzą w twarz” na spotkaniach z okazji uroczystości i imprez ogólnoprzedszkolnych. Ten intrygujący wynik prowokuje do przywołania wiedzy o rozwijaniu pasji przez motywację „za pomocą bocznych drzwi”²². Co oznacza „We wtorek mówię dzieciom, żeby przyniosły w piątek pieniądze na autobus i wzięły jakieś ciepłe bluzy. Pojedziemy obejrzeć mecz rozgrywany przez zawodowców. To będzie świetny mecz i wszyscy, którzy mają dobre oceny, mogą pojechać. Twarze się rozjaśniają, dzieci momentalnie się zapalają do tego pomysłu. Ja też się cieszę, bo taki element zachęty jest dla mnie cenniejszy niż trzydzieści godzin regularnych zajęć, czy to w sporcie, czy jakiegokolwiek innej dyscyplinie – tańcu, muzyce, sztuce, pisaniu...”²³. Konkluzja brzmi następująco: pobudzanie pasji i ich rozwijanie wymaga otwartej, klarownej i jasnej przestrzeni, pozytywnej atmosfery i dojrzałej komunikacji, tak, aby droga do osiągnięcia szczytu nie była zbyt zawiła lub zamknięta. Tak, aby dziecko mogło swobodnie odczytywać rzeczywistość i wybierać kody go interesujące.

Druga kwestia dotyczy korzyści dla wszystkich członków danej przestrzeni współpracy nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Analiza korzyści w odniesieniu do każdego partnera współpracy implikuje konkluzję, że „zamiast narzekać, lepiej współpracować”²⁴ w pełni tego słowa znaczeniu, wspierać się i uzupełniać wzajemnie. W przypadku, gdy fundacja wesprze przedszkole w pewnym przedsięwzięciu, nauczyciele przedszkola mogą włączyć się w inną akcję prowadzoną przez tą

²² W. Bryan, W. Woodburn, *Recepta na sukces. Jak wychować mistrza w sporcie, w sztuce, w nauce*, Klub dla Ciebie, Warszawa 2005, s. 35.

²³ Ibidem, s. 35.

²⁴ Ibidem, s. 117.

fundację np. przygotować część artystyczną, rozprawdzać ulotki, przygotować dekorację. Jeśli zakład pracy wrazi zgodę na wycieczkę, w zamian nauczyciele przygotowują część artystyczną dla pracowników. Współpraca z biblioteką nie powinna opierać się wyłącznie na organizowaniu dni czytania bajek przez bibliotekarzy czy organizowaniu warsztatów w bibliotece, przedszkole ma także możliwości aktywizowania rodziców do stawiania się członkami kręgu czytelników bibliotek publicznych.

Trzecia kwestia dotyczy zależności zachodzących między determinantami, oddziałującymi na współpracę nauczycieli przedszkoli z instytucjami/organizacjami. Stwierdzono, że związki te są zróżnicowane, nie można jednoznacznie powiedzieć, że na cele, formy współpracy, poziom komunikacji i postawy, inne determinanty oraz korzyści oddziałują te same czynniki. Wręcz przeciwnie, dostarczone informacje nasuwają propozycję kolejnych czynników, chociażby warunków geograficznych, kultury, statusu ekonomicznego.

Literatura

- Adler R.B., Rosenfeld L.B., Proctorii R.F., *Relacje interpersonalne. Proces porozumiewania się*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2006.
- Andrzejewska J., *Wspieranie rozwoju dziecka poprzez współpracę nauczyciela z rodziną*, [w:] Guz S., Andrzejewska J. (red.), *Wybrane problemy edukacji dzieci w przedszkolu i szkole*, Wydawnictwo Marii-Curie-Skłodowskiej, Lublin 2005.
- Andrzejewska J., *Wyzwania edukacji dziecka w przedszkolu. Perspektywa konstruktywistyczna*, [w:] Grzeszkiewicz B., Walek B. (red.), *Obszary edukacji dziecka*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2011.
- Bałachowicz J., *Style działań edukacyjnych nauczycieli klas początkowych. Między uprzedmiotowieniem a podmiotowością*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Warszawa 2009.
- Bauman Z., *Wolność*, J. Tokarska-Bakir, (tłum.), Wydawnictwo Znak, Kraków 1995.
- Bauman Z., *Sztuka życia*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2009.
- Berg H.K., *Maria Montessori – poszukiwanie życia razem z dziećmi*, Jedność, Kielce 2007.
- Bronfenbrenner U., *Ecology of the family as a context for human development: Research Perspectives*, „Developmental Psychology” 1986, 22(6).
- Bronfenbrenner U., *Ecological Models of Human Development*, [w:] International Encyclopedia of Education, Vol. 3, Elsevier, Oxford 1994.
- Bryan W., Woodburn W., *Recepta na sukces. Jak wychować mistrza w sporcie, w sztuce, w nauce*, Bauer-Weltbild Media, Sp. z o.o., Sp. k., Warszawa 2005.

- Deutsch M., Coleman P.T., *Rozwiązywanie konfliktów: teoria i praktyka*, M. Cierpisz (tłum.), Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2005.
- Dudzikowa M., *O trudnej sztuce tworzenia samego siebie*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1985.
- Dudzikowa M., *Wychowanie przez aktywne uczestnictwo*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1987.
- Hernik K., Solon-Lipiński M., Stasiowski J., Sijko K., Jabłkowski S.G., Walczak A., *Współpraca szkół z podmiotami zewnętrznymi. Raport z badania otoczenia instytucjonalnego przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2012.
- Jagiello E., *Współpraca przedszkola z rodziną i środowiskiem*, Wyd. Ewa Jagiełło, Siedlce 2013.
- Jagiello E., *Cooperation as element of well-balanced child's development*, [w:] *EDU-LERN17 Proceedings*, Published IATED Academy, Barcelona 2017.
- Jagiello E., *Cooperation between the teachers of kindergarten and parents – according to the parents' opinion (part 1)*, [w:] *ICERI 2018 Proceedings: 11 th International Conference of Education, Research and Innovation, 12-14 November 2018*, Seville, Spain / edit. Gómez Chova L., López Martínez A., Candel Torres I., IATED Academy, Seville 2018.
- Jagiello E., *Parents in relations with the teachers of kindergarten – the report from the research (part 2)*, [w:] *ICERI 2018 Proceedings : 11 th International Conference of Education, Research and Innovation, 12-14 November 2018*, Seville, Spain / edit. Gómez Chova L., López Martínez A., Candel Torres I., IATED Academy, Seville 2018.
- Jarymowicz M., *Psychologiczne podstawy podmiotowości*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Jaszczyszyn E., *Partycypacja w edukacji formalnej – perspektywa nauczyciela w roli rodzica*, [w:] Adamek I., Olszewska B. (red.), *Pomiędzy dwiema edukacjami. Nauczyciel wczesnej edukacji dziecka wobec czasu zmiany*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi, Łódź 2014.
- Jopkiewicz A., Suliga E., *Biomedyczne postawy rozwoju i wychowania*, Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radomiu, Radom–Kielce 2011.
- Kurcz I., Skarżyńska K. (red. nauk.), *Słownik psychologiczny*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2000.
- Łobocki M., *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 1999.
- Malinowski A., *Auksologia*, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2004.
- Pogorzała K., *Współpraca dyrektorek przedszkoli z wizytatorem*, „Dyrektor Szkoły” 2002, nr 9(105).
- Rubacha K., *Metodologia badań nad edukacją*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Stasiak M.K., *Kształcenie podmiotu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Łódź 2002.

- Thompson L., Halfon N., Franke T., *An Action Plan: Assessing School Readiness in Ventura County*. UCLA, Center for Healthier Children Families and Communities, Ventura County 2004.
- Warchał A., *Podmiot w sferze społecznej*, [w:] Pietrzak E., Warchał A., Zaorski-Sikora Ł. (red.), *Podmiot osoba tożsamość*, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi, Łódź 2007.
- Winiarski M., *Współdziałanie szkoły i środowiska, aspekt socjopedagogiczny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1992.
- Winiarski M., *Rodzina – szkoła – środowisko lokalne. Problemy edukacji środowiskowej*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2000.
- Winiarski M., *Współpraca rodziców i nauczycieli – perspektywa kontynuacji i zmiany*, „Pedagogika Społeczna” 2013, 2(48) (R. XII).
- Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. I., Pilch T. (red.), Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2003.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. 2017, poz. 1658), raporty sporządzane są na podstawie załącznika z 2013 r. www.npseo.pl.